

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Monika Marčíková

**Nabytí vlastnického práva podle §1109 – §1113 občanského
zákoníku**

Diplomová práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Nabytí vlastnického práva podle §1109 - §1113 občanského zákoníku* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 7. 3. 2016

Monika Marčíková

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Tomáši Tintěrovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky při zpracování této práce. Také bych chtěla poděkovat svým blízkým za podporu během celého studia, zvláště pak v jeho závěru.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	7
1 Základní pojmy týkající se nabytí vlastnického práva od neoprávněného	9
1.1 Pojem vlastnického práva a způsoby jeho nabytí	9
1.2 Pojem věci	11
1.3 Zásady	12
1.3.1 Dobrá víra	12
1.3.2 Nemo plus iuris	13
2 Obecná východiska	15
2.1 Vymezení problému	15
2.2 Předpoklady nabytí	16
2.3 Terminologie	18
3 Ustanovení §1109 OZ jako obecná klauzule nabytí od neoprávněného	22
3.1 Povaha ustanovení	22
3.2 Obecné podmínky	24
3.2.1 Předmět	24
3.2.2 Dobrá víra	28
3.2.3 Řádný nabývací titul	30
3.3 Jednotlivé nabývací tituly	31
3.3.1 Veřejná dražba	31
3.3.2 Od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku	33
3.3.3 Za úplaty od někoho, komu vlastník věc svěřil	35
3.3.4 Od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno	37

3.3.5 Při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele	38
3.3.6 Při obchodu na komoditní burze	38
4 Ostatní ustanovení	40
4.1 Použité movité věci - §1110 OZ	40
4.2 Zbytková kategorie - §1111 OZ	43
4.3 Nemožnost nabýt vlastnické právo - §1112 OZ	45
4.4 Užití ustanovení - §1113 OZ	47
Závěr	49
Seznam použité literatury:	51
Monografie, sborníky a komentářová literatura	51
Odborné články	53
Právní předpisy	54
Soudní rozhodnutí	55
Internetové zdroje	55
Abstrakt	57
Summary	58
Seznam klíčových slov	59
List of key words	60

Seznam použitých zkratk

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, rakouský občanský zákoník
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch, německý občanský zákoník
CT 1766	Codex Theresianus z roku 1766
DZ	Důvodová zpráva
LZPS	Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud České republiky
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 179/2013 Sb., ze dne 1. 7. 2013
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Obecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) z roku 1811
Sp.zn.	Spisová značka
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud
ZKomB	zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Je tomu teprve něco přes dva roky, kdy bylo české soukromé právo na základě účinnosti OZ obohaceno o celou řadu nových institutů. Právní úprava se v mnoha směrech oproti dřívějšímu stavu rozšířila a vrátila se do ní ustanovení, která měla v českém soukromém právu své místo v době účinnosti OZO. Také se objevila některá ustanovení českému právu dosud neznámá, přejatá z právních řádů jiných evropských států.¹

Institut nabytí od neoprávněného, upravený v ustanoveních §1109 až §1113 OZ, by se na první pohled mohl zdát jako nová záležitost, jež dříve českému soukromému právu nebyla známa. Pod novým názvem se však ukrývá ustanovení, které se českou právní historií prolíná již od dob velkých kodifikací na počátku 19. století. Zdařilou úpravu problematiky nabytí od neoprávněného obsahoval OZO, který na našem území platil až do účinnosti OZ 1950. Právní úprava nabytí od neoprávněného byla následnými kodifikacemi postupně měněna, až nakonec v situaci, která předcházela přijetí OZ, neexistovalo žádné ustanovení pro nabytí od neoprávněného, které by sloužilo jako obecné. Objevovalo se pouze několik výjimek, jež se prolínaly soukromoprávními předpisy, a připouštěly nabytí od neoprávněného.²

Mým cílem ale není, podrobně se zabývat právní historií institutu nabytí od neoprávněného, i když jde bezesporu o zajímavé téma. Částečně se přesto dřívější právní úpravy, především OZO, dotknu při nástinu řešení některých sporných otázek, kterými se v průběhu této práce budu zabývat.

Na téma nabytí od neoprávněného bylo v posledních letech publikováno poměrně mnoho odborných článků. Nejpodrobněji se mu věnoval P. Tégl. Německou a rakouskou právní úpravu přiblížily L. Bezoušková a E. Dobrovolná.³ Tyto a další články obvykle řeší pouze vybrané problémy, jež může nabytí od neoprávněného přinést.

V této práci se zaměřím pouze na pět ustanovení, a to §1109 až §1113 OZ. Mou ambicí bude podrobně uvedená ustanovení rozebrat, a vytvořit tak celkové zpracování problematiky v nich obsažené. Cílem této práce je přinést komplexní pojednání o institutu nabytí od neoprávněného, jak je v současnosti upraven v §1109 až §1113 OZ. Čerpat při tom budu především z dostupné komentářové literatury, dále z odborných pojednání vztahujících

¹ELIÁŠ, Karel. Problematická ustanovení NOZ a jejich výklad. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 11, s. 28.

²DOBROVOLNÁ, Eva. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 10, s. 349.

³TÉGL, Petr. Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vlastnického práva od nevlastníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad notam*, 2007, roč. 5, č. 2, s. 43–49.; TÉGL, Petr. Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 10, s. 343–352.; BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 7, s. 246–252.; DOBROVOLNÁ: Nabytí vlastnického práva..., s. 348–354.

se k problematice. Neopomenu ani soudní rozhodnutí řešící střet dobré víry na straně jedné a princip ochrany vlastnického práva na straně druhé. Bude ale třeba zhodnotit, zda je možné použít soudní rozhodnutí z doby před účinností OZ.

První kapitola slouží především k tomu, aby definovala nejdůležitější pojmy, se kterými budu dále pracovat. Nepůjde ale o vyčerpávající definice. Mým cílem bude vymezit je pro účely pojednání o nabytí od neoprávněného.

Další kapitola se bude zabývat obecnými východisky nabytí od neoprávněného. Pokusím se co nejpřesněji definovat obsah institutu. Dále vymezím obecné předpoklady nabytí od neoprávněného tak, aby co nejlépe odpovídaly spravedlivému uspořádání poměrů mezi původním vlastníkem a dobromyslným nabyvatelem. Také se vyjádřím ke změně v názvu institutu.

Nejdůležitější a nejobsáhlejší část mé práce se věnuje platné právní úpravě. Čtvrtá kapitola bude pojednávat o ustanovení §1109 OZ. Rozeberu základní podmínky nabytí vlastnického práva, jak je toto ustanovení uvádí. Dále se pozastavím u taxativního výčtu jednotlivých nabývacích titulů. Pátá kapitola bude věnována zbylým ustanovením, a to §1110 až §1113 OZ. V závěru práce porovnáám mnou definované předpoklady nabytí vlastnického práva a právní úpravu OZ.

Mezi metodami, které používám v této diplomové práci, převažuje především analýza a komparace. Výzkumné otázky, které bych v závěru své práce ráda uspokojivě odpověděla, jsou následující. Je vnitřní uspořádání jednotlivých ustanovení přehledné a logické? Vede změna v názvu institutu k jeho lepšímu vyjádření? Přispívají požadavky pro nabytí od neoprávněného dle OZ ke spravedlivému uspořádání poměrů mezi původním vlastníkem a nabyvatelem v dobré víře?

1 Základní pojmy týkající se nabytí vlastnického práva od neoprávněného

V případě institutu nabytí od neoprávněného proti sobě stojí jednak vlastnické právo původního vlastníka, a jednak dobrá víra nabyvatele. V této části, vzhledem k důležitosti těchto pojmů, oba krátce, pro účely dalšího pojednání, rozeberu. Také se vyjádřím k pojmu věci v OZ.

1.1 Pojem vlastnického práva a způsoby jeho nabytí

O definici pojmu „vlastnické právo“ se pokusilo mnoho autorů. Například učebnice občanského práva obsahuje jednu z nejznámějších definic vlastnického práva, která ho popisuje jako „právo věc ovládat, zejména ji držet, užívat, používat, nakládat s ní, a to svou mocí“.⁴

I když nejde o definici dokonalou, a někdy bývá terčem kritiky, vystihuje podstatu vlastnického práva jako práva absolutního, které působí vůči všem. Vlastnické právo na jednu stranu dává vlastníkově „přímé a výlučné právo individuálního subjektu vůči konkrétní věci“⁵ a na druhou stranu obsahuje „povinnost ostatních subjektů respektovat toto právní panství vlastníka, nezasahovat do něho a nerušit jeho výkon“.⁶

Občas se lze setkat se zaměňováním pojmů „vlastnické právo“ a „vlastnictví“. Tyto pojmy nejsou synonyma. Vlastnictví „označuje předmět vlastnického práva, souhrn majetkových kusů, k nimž určitá osoba vlastnické právo má“⁷, kdežto vlastnické právo je „subjektivní právo vlastníka k předmětu tohoto práva“.⁸

Vlastnické právo je zakotveno v LZPS v čl. 11. Bližší úprava je obsažena v §1011 a následujících OZ. Pro účely institutu nabytí od neoprávněného je nejdůležitější ustanovení §1012 OZ, který stanovuje: „Vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit.“ Toto ustanovení se v případě nabývání od neoprávněného dostává do konfliktu s dobrou vírou nabyvatele.

Bývá rozlišováno mnoho způsobů nabytí vlastnického práva. Pro účely této práce vyzvednu pouze jeden způsob dělení, a to na nabytí originární a derivativní. Originární, neboli

⁴ HULMÁK, Milan., ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. Díl (§1-459)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 620.

⁵ PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastnictví originálním způsobem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. str. 3.

⁶ Tamtéž.

⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. s. 439.

⁸ PETR: *Nabývání vlastnictví originálním způsobem...*, str. 11

původní nabytí, znamená, že vlastnické právo není odvozeno od vlastnického práva právního předchůdce. Naopak při derivativním nabytí na nabyvatele přechází vlastnické právo, které se odvozuje od právního předchůdce. K přechodu vlastnického práva tímto způsobem je nutný projev vůle dosavadního vlastníka i nového nabyvatele.⁹

Nabytí od neoprávněného je považováno za nabytí originární, tedy původní a neodvozené.¹⁰ Mezi českou právníkou veřejností o tom panuje shoda, a to navzdory tomu, že nabytí od neoprávněného obsahuje určité vlastnosti či prvky nabytí derivativního, například k nabytí vlastnického práva dochází podle §1099 OZ (při splnění dalších zákonných podmínek) obvykle účinností smlouvy mezi převodcem a dobrověrným nabyvatelem.¹¹ Důvod, proč jde skutečně o nabytí originární, lze najít v komentáři k OZO, který říká: „...nejde tu o převod (třebas jde o odevzdání), nýbrž jde o vznik vlastnictví u nabyvatele, ač vlastnictví nebylo u převodce, jinými slovy jde o nabytí originární, nikoli derivativní. To vysvětluje z toho, že chybí oba podstatné znaky nabývání derivativního: nový vlastník nenabývá vlastnictví proto, že je před ním měl někdo jiný, a jeho vlastnické právo jest nezávislé na vlastnickém právu předchůdce.“¹² V podobném duchu se vyjadřují i jiní autoři.¹³ V posledních letech téma rozebral P. Tégl¹⁴, jenž poukázal na odlišné nahlížení na institut nabytí od neoprávněného v německé a z velké části i polské odborné literatuře.¹⁵

I když se na první pohled může zdát, že jde pouze o teoretickou úvahu, v praxi se projevuje to, jakému z uvedených způsobů nabytí je dána přednost. Týká se to například situace, kdy by nabyvatel v dobré víře věc, kterou nabyl, převedl zpět na zcizitele, který mu v minulosti věc zcizil. Může zcizitel k věci nabýt vlastnické právo? Nebo je možné, aby původní vlastník od takového zcizitele vindikoval věc zpět a došlo k tzv. obživení jeho vlastnického práva? Tuto situaci blíže rozeberu v části věnované §1112 OZ.

⁹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 3 – Díl třetí: Věcná práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2015, s. 49.

¹⁰ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 480.

¹¹ DVOŘÁK: *Občanské právo hmotné 3...*, str. 62.

¹² ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. II. díl*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 319.

¹³ RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. 5. vydání. Praha: Knihkupectví Fr. Řivnáče, 1900. s. 148 a násl.; TILSCH, Emanuel. *Občanské právo rakouské. Část všeobecná*. 1. vydání. Praha: Unie, 1910. s. 90.; LUBY, Štefan. *Nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka*. In LUBY, Štefan (ed). *Výber z diela a myšlienok*. Bratislava: Iura edition, 1998, s. 449., ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 480.

¹⁴ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 43 a násl.

¹⁵ SZPUNAR, Adam. *Nabycie własności ruchomości od nie uprawnionego*. 2. vydání. Zakamycze, 1999. s. 61.

1.2 Pojem věci

Předmětem nabytí vlastnického práva podle §1109 až 1113 OZ je věc. Konkrétně se zde hovoří o věci nezapsané do veřejného seznamu nebo o věci movité. OZ definuje věc v právním smyslu jako „vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“.¹⁶ Z toho vyplývá tzv. široké pojetí věci, které mezi věci řadí hmotné (*res corporales*) i ty nehmotné (*res incorporales*), jak jsou ostatně vymezeny v §496 OZ.¹⁷ S tímto dělením souvisí ustanovení §979 OZ, které uvádí, že „ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného“. To zda je nabytí od neoprávněného možné jen u věcí hmotných, nebo i nehmotných bude v rámci této práce součástí 4. kapitoly.

Dále OZ v § 498 OZ rozděluje věci na nemovité a movité. Co se týče movitých věcí, jako pojmu užívaného v mnou zpracovaných ustanoveních, jejich definice je pojata negativně. Zákon stanovuje, že „veškeré další věci“¹⁸, ať už je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité“.¹⁹ Nabytí od neoprávněného upravené v §1110 až 1112 OZ je možné pouze pro věci movité.

Věci dále mohou být zapsané či nezapsané ve veřejném seznamu. DZ vysvětluje pojem veřejného seznamu jako „souhrnné označení veřejných evidencí věcí“.²⁰ Pro veřejný seznam je typická zásada formální a materiální publicity, tedy možnost nahlížet do veřejného seznamu, a také ochrana důvěry v zápis ve veřejném seznamu.²¹ Jak uvádí P. Tégl: „Smyslem vedení veřejných registrů je tedy nikoliv jen evidence jistých skutečností a informací, nýbrž i (a to právě zajišťuje princip materiální publicity) ochrana osob jednajících v důvěře v pravdivost a úplnost zapsaného stavu.“²² Mezi veřejné seznamy patří katastr nemovitostí, letecký rejstřík, plavební rejstřík, námořní rejstřík, rejstřík ochranných známek, rejstřík průmyslových vzorů, rejstřík užitných vzorů, patentový rejstřík, rejstřík polovodičových topografií a rejstřík označení původu a zeměpisných označení.²³

¹⁶ §489 OZ

¹⁷ ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 121.

¹⁸ myšleno jiné než nemovité

¹⁹ §498 odst. 2 OZ, co je řazeno mezi nemovité věci viz v §498 odst. 1 OZ

²⁰ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 428

²¹ VRZALOVÁ, Lenka. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 11

²² TÉGL, Petr. Veřejné seznamy a ochrana dobré víry. Stručný pohled na českou a polskou právní úpravu a jejich srovnání. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 5, s. 144.

²³ VRZALOVÁ, Lenka. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 10

Nabytí od neoprávněného, jak je zakotveno v §1109 OZ, je možné pouze u věci nezapsaných ve veřejných seznamech, neboť v tomto případě chybí možnost nabyvatele spolehnout se na informace ve veřejném seznamu. V případě následujících ustanovení §1110 až 1112 OZ sice podmínku absence zápisu ve veřejném seznamu neobsahují, nicméně tato lze dovodit. Pokud by totiž movité věci byly zapsány ve veřejném seznamu, bylo by možné nabýt k nim vlastnické právo od neoprávněného spíše podle ustanovení §980 OZ.²⁴

1.3 Zásady

1.3.1 Dobrá víra

Základní podmínkou nabytí vlastnického práva od neoprávněného je existence dobré víry nabyvatele.²⁵ V prvorepublikové literatuře se lze setkat také s pojmem „bezelstnost“.²⁶ I když princip dobré víry patří mezi stěžejní principy právních řádů kontinentální Evropy²⁷, v posledních letech proběhla mezi českou odbornou veřejností diskuze týkající se toho, jak lze pojmu „dobrá víra“ rozumět a jak má být dobrá víra prokazována. Jelikož téma dobré víry vzhledem k ustanovením týkajících se nabytí od neoprávněného budu rozebírat dále, na tomto místě zmíním několik obecných poznámek týkajících se tohoto principu.

Pojem „dobrá víra“ zahrnuje dvě kategorie, a to subjektivní a objektivní dobrou víru. Objektivní dobrá víra, kterou upravuje §6 OZ, je chápána jako povinnost osoby jednat poctivě.²⁸ Subjektivní dobrá víra, jak už název napovídá, je subjektivní kategorií. Komentář vysvětluje: „Nejde jenom o vnitřní stav mysli jednajícího, který o určitých skutečnostech neví, neboť tím by mohl být chráněn i někdo, kdo si počínal nedbale, což není smyslem principu ochrany dobré víry. Jde o situaci, kdy jednající nejen neví, ale ani vzhledem k okolnostem o nedostacích vědět nemohl.“²⁹ I když jde o subjektivní kategorii, užívá se objektivní měřítko, které má za cíl určit, zda osoba, u které se dobrá víra posuzuje, mohla či nemohla o nedostacích vědět. Objektivním měřítkem je tzv. průměrný člověk zmíněný v §4 odst. 1 OZ. Posuzuje se, zda průměrnému člověku při zvážení všech mu známých okolností a

²⁴ VANĚK, Jakub. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 47.

²⁵ I když v institutu nabytí od neoprávněného lze spatřovat projev dalších zásad a principů, jako je například *vigilantibus iura skripta sunt* nebo princip právní jistoty, mnou rozebrané zásady jsou pro institut klíčové. Nabytí od neoprávněného je v podstatě postaveno na jejich konfliktu.

²⁶ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II.: Věcná práva*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 153.

²⁷ THE PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW [online]. Lexmercatoria.com, [cit. 18. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.transnational.deusto.es/emtl/documentos/Principles%20of%20European%20Contract%20Law.pdf>>. Article 1:201: „Each party must act in accordance with good faith and fair dealing.“

²⁸ NOVÝ, Zdeněk. Princip „poctivosti“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 2, s. 46.

²⁹ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 83.

dostupných informací při běžné péči a opatrnosti mohla být posuzovaná záležitost zřejmá. Pokud by průměrnému člověku nebyla zřejmá, je osoba v dobré víře.³⁰ Subjektivní dobrá víra je klíčový požadavek při nabytí od neoprávněného.

Objektivní i subjektivní dobrá víra jsou v zákoně presumovány. Ustanovení §7 OZ obsahuje vyvratitelnou domněnku: „Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“ Z toho vyplývá, že pokud má být zpochybněna dobrá víra nabyvatele v §1109 a násl. OZ, musí ten, kdo tvrdí nabyvateleovu nedobrověrnost předložit důkaz opaku.³¹ Nestací pouze zpochybnit dobrou víru nabyvatele. Je třeba předložit takový důkaz, který vyvrací nabyvateleovu dobrou víru.³² Výjimka z tohoto pravidla je uvedena v §1111 OZ, kde je uvedeno, že nabyvatel musí svou dobrou víru prokázat.³³

1.3.2 Nemo plus iuris

Do protikladu k zásadě ochrany dobré víry lze vzhledem k problematice nabytí od neoprávněného postavit princip³⁴ pocházející z římského práva *nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse habet*.³⁵ Toto rčení znamená, že nikdo nemůže převést více práv než sám má.³⁶ Její autorství bývá připisováno Ulpianovi.³⁷ Šlo o jeden ze základních principů římského práva, který téměř nepřipouštěl výjimky.³⁸

Nemo plus iuris tedy přispívá k velmi široké ochraně vlastnického práva. Při absolutním uplatnění principu by bez oprávnění na straně zcizitele nemohlo vlastnické právo přejít za žádných okolností na dobrověrného nabyvatele, a to ani v případě, kdy by se původní vlastník choval sebevíc nedbale. Absence *dominum auctoris* u zcizitele má v duchu tohoto principu pro nabyvatele fatální následky, vlastnické právo na něj totiž nepřejde.³⁹

Výjimky z principu *nemo plus iuris* v podobě nabytí od neoprávněného jsou evropskému kontinentálnímu právu známy poměrně krátkou dobu. Kořeny institutu nabytí od

³⁰ Tamtéž.

³¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 140 – 141.

³² SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2013, str. 462 (ustanovení §133).

³³ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 84.

³⁴ „Protože prozatím používáme *promiscue* pojmy zásada a princip, pak je třeba uvést, že vhodnější bude používat pojem princip, který je abstraktnější a obecně je vnímán jako idea „prozařující celý právní řád“, nepsaný pramen práva, pravidlo tvořící základ určitého právního institutu, právního odvětví či dokonce celého právního řádu.“ PETR, Bohuslav. *Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabývání od nevlastníka*. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 20, s. 695.

³⁵ Dále jen „*nemo plus iuris*“.

³⁶ PETR: *Zásada „nemo plus iuris...“*, s. 695.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 43.

³⁹ Tamtéž.

neoprávněného bývají spatřovány ve starém německém právu.⁴⁰ Prvním návrhem občanského zákoníku na našem území obsahující široce koncipované výjimky z principu *nemo plus iuris* je CT 1766. V roce 1812 nabyt účinnosti OZO, který taktéž obsahoval možnost nabyt movitou věc při absenci *dominus auctoris*.⁴¹ OZO platí na území Rakouska dodnes a stal se jedním z inspiračních zdrojů pro současný český OZ. Proto budu v průběhu své práce srovnávat současnou úpravu s právní úpravou OZO v době, kdy platila na našem území.⁴²

Jak již vyplývá z výše uvedeného, ani v současné době neplatí princip *nemo plus iuris* bezvýhradně. To, že z něj existují výjimky, ale neznamená, že by princip v dnešní době neměl své místo. Jak uvádí B. Petr: „Zdá se, že soukromé právo připouští výjimky ze zásady pouze tam, kde to zákon výslovně stanoví...“⁴³ Důvodem výjimek je především zájem na plynulosti obchodního styku a ochrana dobré víry nabyvatele.⁴⁴

⁴⁰ DOBROVOLNÁ: *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného...*, s. 348.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ PETR: *Zásada „nemo plus iuris...“*, str. 696.

⁴⁴ Tamtéž, s. 701.

2 Obecná východiska

2.1 Vymezení problému

Jak už bylo uvedeno výše, institut nabytí od neoprávněného, jak ho zná OZ, stojí na střetu dvou právních principů. Jsou jimi ochrana dobré víry nabyvatele a nedotknutelnost vlastnického práva, zakotvená v čl. 11 LZPS. Jde o situaci, kdy osoba, která není vlastníkem věci a současně ani nemá oprávnění věc zcizit, přesto však jako vlastník či oprávněná osoba vystupující (lhostejno zda ví, že nemá oprávnění věc převést či nikoliv), zcizí věc třetí osobě. Třetí osoba musí být v době zcizení v dobré víře, že nabývá věc od osoby oprávněné k převodu vlastnického práva. Úkolem zákonodárce je v takové situaci co nejlépe upravit či vyvážit vztah mezi původním vlastníkem a dobromyslným nabyvatelem a určit, kdo je dále vlastníkem věci. Jak trefně uvádí P. Tégl, „máme co dělat se situací, v níž se ocitají dva „nevinné subjekty“, z nichž jeden je původní vlastník věci a druhý dobromyslný nabyvatel, přičemž jeden z nich musí *per definitionem* utrpět újmu na úkor druhého.“⁴⁵

Na základě výše uvedeného vyplývá několik možných způsobů, jak lze situaci mezi původním vlastníkem a nabyvatelem v dobré víře řešit. Prvním z nich je důsledné lpění na nedotknutelnosti vlastnického práva nesoucí nemožnost zbavit vlastníka jeho vlastnictví, a to navzdory dobré víře nabyvatele.⁴⁶ V tomto pojetí se promítá římsko právní zásada *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, která znamená, že nikdo nemůže převést více práv, než sám má.⁴⁷ Nevýhodou tohoto způsobu řešení může být právní nejistota účastníků právních vztahů. V situaci, kdy by původní vlastník požadoval věc zpět, mohlo dojít již k několikerému zcizení, a tím pádem by došlo k narušení celé řady právních vztahů.⁴⁸ Tento způsob řešení byl typický pro OZ 1964.⁴⁹ Tehdejší právní úprava téměř nepřipouštěla možnost nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Skalním zastáncem tohoto pojetí byl především NS, který navzdory právním výkladům ÚS⁵⁰ trval na nemožnosti nabytí při absenci

⁴⁵ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 44.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ PETR: *Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ ...*, str. 695.

⁴⁸ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 44 a 45.

⁴⁹ Ve znění novely č. 509/1991 Sb., do účinnosti OZ.

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06 07; Nález Ústavního soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11; Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 800/12; Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/12.

dominus auctoris.⁵¹ Tento nesoulad mezi rozhodnutími ÚS a NS byl popsán D. Borsíkem, který jej ve svém článku označil jako „válka soudů“.⁵²

Druhým řešením je naopak preference nabyvatele vůči původnímu vlastníkov. Podmínkou bývá především dobrá víra nabyvatele a dále uzavření smlouvy neobsahující další vady. Původní vlastník ztrácí možnost požadovat věc zpět a nabyvatel se stává novým vlastníkem věci. Tento přístup k řešení nezohledňuje, jakým způsobem se věc dostala od původního vlastníka k převodci – zda k tomu došlo například na základě trestného činu.⁵³ Příkladem tohoto řešení může být například CT 1766. Jako podmínku nabytí od neoprávněného vyžadoval pouze dobrou víru nabyvatele a úplatnost nabytí. Na dobrou víru nabyvatele ale stanovil poměrně přísné podmínky.⁵⁴

Většina právních řádů, a náš OZ není výjimkou, se snaží vytvořit co nejspravedlivější řešení na základě kombinace obou výše uvedených krajních možností. Vznikají tak nové způsoby, jež řeší konflikt dvou „nevinných“ subjektů.⁵⁵ Je ale důležité si uvědomit, že „stanovení situací (případů), v nichž bude chráněn původní vlastník či naopak poctivý nabyvatel, není ani tak otázkou právní logiky (čímž v žádném případě nemá být řečeno, že by řešení mělo být nelogické), jako spíše úvahou právně-politickou. Je prostě třeba uměle vyjmenovat případy a stanovit okolnosti, za nichž bude chráněn jeden subjekt a za nichž naopak ten druhý“.⁵⁶

2.2 Předpoklady nabytí

V návaznosti na výše uvedené krajní řešení problematiky nabytí od neoprávněného je třeba určit řešení, které bude spravedlivé pro obě strany a nepovede k nepřiměřené ochraně pouze jedné z nich. Na základě odborné literatury a právní úpravy platné na našem území v minulosti se pokusím vyzvednout některé podle mého názoru důležité předpoklady, které by český OZ měl obsahovat.

⁵¹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. června 2011, sp. zn. 30 Cdo 2010/2011; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2013, sp. zn. 30 Cdo 2433/2013; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. 31 Cdo 1168/2013.

⁵² BORSÍK, Daniel. K rozsudku Nejvyššího soudu ČR o nemožnosti nabytí vlastnictví k nemovitosti od neoprávněného a jeho všem variacím. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 400.

⁵³ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 45.

⁵⁴ LÁDR, Ivan. *Nabytí od nevlastníka v historických souvislostech* [online]. theses.cz, 9. dubna 2013 [cit. 18. dubna 2016]. Dostupné na < <https://theses.cz/id/zj6dbf> >. s. 11.

⁵⁵ GILLETTE, Clayton P., WALT, Steven D. *Sales law. Domestic and international*. 1st revised edition. New York: Foundation Press, 2002. s. 394.

⁵⁶ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 44

Velmi často bývá rozlišováno nabytí od neoprávněného u věcí movitých a nemovitých.⁵⁷ V souladu se zásadou materiální publicity uvedenou v § 980 OZ by však právní úprava nabytí od neoprávněného podle mého názoru měla být rozlišena pro věci zapsané ve veřejném seznamu a pro věci v takovýchto seznamech neevidované.

Klíčovým požadavkem by měla být dobrá víra v oprávnění zcizitele věc převést. Nabyvatel v dobré víře by o vlastnickém právu nejen, že neměl vědět, ale vzhledem k okolnostem ani vědět nemohl, přestože postupoval s obvyklou opatrností.⁵⁸

Dále by právní úprava měla brát zřetel na to, jak se věc dostala od původního vlastníka ke zciziteli. V případě, že zcizitel získal věc na základě činu povahy úmyslného trestného činu, lstí nebo podobným způsobem, u kterého je veřejný zájem na potlačení takové činnosti, měl by mít původní vlastník možnost věc požadovat zpět. Obvykle je k tomu, v rámci právní jistoty nabyvatele, vlastníkovu poskytnuta přiměřená lhůta. Naopak pokud vlastník věc vydal zciziteli dobrovolně, například na základě absolutně neplatné smlouvy nebo mu věc svěřil do úschovy, měla by převážet dobrá víra nabyvatele takové věci.⁵⁹

Aby se nabyvatel v dobré víře stal vlastníkem věci, mělo by být dále nezbytné získat k věci držbu. Jak uvádí rozhodnutí NS, „pro vznik držby je nezbytné naplnění dvou předpokladů: vůle s věcí nakládat jako s vlastní (držební vůle) a faktické ovládání věci. Fakticky věc ovládá ten, kdo podle obecných názorů a zkušeností vykonává tzv. právní panství nad věcí. Držitelem je i ten, kdo vykonává držbu prostřednictvím jiné osoby (tzv. detentora)“.⁶⁰ Pokud by jeden z předpokladů držby chyběl, nebylo by možné nabyvatele považovat za vlastníka. S tím souvisí tzv. legitimační funkce držby. Pokud je totiž věc nezapsaná ve veřejném seznamu někým fakticky ovládána, a tato osoba současně vystupuje jako vlastník věci, lze předpokládat, že držitel skutečně je vlastníkem věci.⁶¹

Jako poslední požadavek vyvážené právní úpravy navrhuji, aby po vzoru OZO byly vyjmenovány konkrétní případy, kdy je poskytnuta dobrověrnému nabyvateli ochrana.⁶² Mělo by jít o situace, kdy je třeba více chránit právní jistotu a legitimní očekávání nabyvatele, neboť vlastnické právo nabývá na základě jednání orgánu, který je k takovému jednání aprobován státem (například v případě veřejné dražby). Dále může jít o situace, kdy není po nabyvateli možné spravedlivě požadovat, aby zkoumal, zda nabývá od neoprávněného

⁵⁷ TÉGL, Petr, ZAJÍC, Jaromír. Způsob, jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka, jako kritérium důležité pro ochranu nabyvatele při nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 4, s. 121.

⁵⁸ VRZALOVÁ, Lenka. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 10.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Cdo 728/2000

⁶¹ TÉGL: Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného..., s. 344 a 345.

⁶² §367 OZO

(například v situaci, kdy nabývá nepoužitou věc od podnikatele při jeho běžné podnikatelské činnosti). Další situací může být, pokud původní vlastník věc zciziteli sám svěřil a přispěl tak k tomu, aby se zcizitel v očích nabyvatele v dobré víře jevil jako vlastník věci.

Pro doplnění uvádím, že se lze také setkat s požadavkem úplatného nabytí, popřípadě s požadavkem zaplacení kupní ceny, jako podmínkami nabytí vlastnického práva.⁶³ Podle mého mínění ale nejde o podmínky nezbytné. Jejich význam má spíše hodnotu výpovědní a souvisí, v návaznosti na okolnosti nabytí, s dobrou vírou, neboť v případě, kdy nabyvatel věc získal za nepřiměřeně nízkou cenu za přistoupení dalších podezřelých okolností, těžko mohl být v dobré víře, že nabývá od osoby oprávněné věc zcizit. Vzhledem k odlišným okolnostem a situacím, při kterých lze nabytí od neoprávněného, by byl požadavek úplatnosti, jako striktní podmínka nabytí vlastnického práva od neoprávněného, podle mého názoru mnohdy příliš omezující. Jako příklad lze použít situaci kdy osoba A uzavře s osobou B absolutně neplatnou kupní smlouvu. Ani jeden z nich o neplatnosti neví a osoba B se tak považuje za vlastníka věci, i když vlastnické právo nenabyla. Po určité době osoba B daruje věc osobě C. Při lpění na požadavku úplatnosti by se osoba C na základě institutu nabytí od neoprávněného nemohla stát vlastníkem věci. Nedomnívám se, že existuje relevantní důvod, proč v takové situaci zabraňovat nabytí vlastnického práva osobě C, pokud je v dobré víře. Podmínku úplatnosti proto neuvádím ve svém výčtu předpokladů nutných pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného.

2.3 Terminologie

Jednou z nejvýznamnějších změn, které sebou přinesl OZ, je změna názvu institutu. Místo dříve běžně užívaného výrazu „nabytí vlastnického práva od nevlastníka“ zavedl jiný termín, kterým je „nabytí vlastnického práva od neoprávněného“.

Otázka, jak institut nazvat a které řešení je technicky přesnější, není nová. S ohledem na to, že se jí zabývala právní věda již v období první republiky, pokusím se najít odpověď na tuto otázku mimo jiné i v historických zdrojích.⁶⁴

K pochopení změny v terminologii může přispět DZ, která k §1109 OZ říká toto: „V praxi se často zjednodušeně mluví o nabytí od nevlastníka; to není přesné, protože např. komisionář může vlastnické právo k věci oprávněně převést druhé straně vlastním jménem, i když není vlastníkem. Navržená ustanovení se týkají případů, kdy vlastnické právo převádí

⁶³ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 47.

⁶⁴ RANDA, Antonín. *Držba. Právo vlastnické*. 1. vydání, reprint. Praha: Wolters Kluwer, 2008. 581 s. 183.

druhé straně někdo, kdo vlastníkem není ani nemá právo vlastnické právo druhé straně převést.⁶⁵

K tomuto se dále vyjadřuje i komentář: „Zřejmě však lze o nabytí od nevlastníka hovořit tehdy, pokud má být nabyto vlastnické právo v dobré víře ve vlastnické právo převodce. O nabytí od neoprávněného by se pak mělo jednat tehdy, pokud se dobrá víra nabyvatele vztahuje na oprávnění převodce vlastnické právo převést.“⁶⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že pojmy „nevlastník“ a „neoprávněný“ nejsou synonyma. V duchu komentáře k občanskému zákoníku lze tato slova definovat tak, že nevlastníkem je osoba, která nemá vlastnické právo k věci (chybí jí *dominus auctoris*), kdežto neoprávněný je ten, kdo nejenže nemá vlastnické právo k věci, ale nemá ani oprávnění vlastníka věc převést.

⁶⁷ Lze se s takovým vysvětlením ztotožnit?

Je zcela nepochybné, že pojem „nevlastník“ nebyl zcela přesný. Vždyť například i v komentáři k ObchZ, platnému v době, kdy byl pro mnou rozebíraný institut zažitý výraz „nabytí od nevlastníka“, čteme toto: „Nabytí vlastnictví třetí osobou při předání věci komisionářem je typickým příkladem nabytí vlastnického práva od nevlastníka, tj. komisionáře.“⁶⁸ Tím vznikla poněkud schizofrenní situace, kdy jsme za nabytí od nevlastníka označovali dvě zcela odlišné situace. Na jedné straně bylo nabytím od nevlastníka prodej komisí se souhlasem vlastníka věci, i když to s institutem nabytí od nevlastníka (dnes nabytí od neoprávněného) nemělo nic společného. Na straně druhé jsme tak označovali i prodej věci komisionářem proti vůli vlastníka, tedy klasický příklad dnešního chápání nabytí od nevlastníka (dnes neoprávněného).

Z toho vyplývá, že dvě odlišné situace se nazývaly stejně a mohlo tak dojít k znesnadnění chápání, co se myslí „nabytím od nevlastníka“ v konkrétním daném případě – zda myslíme námi rozebíraný institut, nebo stav, kdy někdo nabývá od osoby nemající vlastnické právo, nicméně jednající tak se souhlasem vlastníka věci.

V tuto chvíli by se tedy mohlo zdát, že změnou v terminologii se nepřesnosti odstranily a že termín „neoprávněný“ zcela vystihuje povahu tohoto institutu občanského zákoníku. To však nemusí být zcela pravda, neboť nový název svým zněním taktéž přesně nevystihuje podstatu výše uvedeného institutu. Neoprávněnost subjektu k převodu vlastnického práva může vycházet z mnoha důvodů – příkladem, který uvádí O. Horák je

⁶⁵ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 478.

⁶⁶ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jirí (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 362-363.

⁶⁷ Pokud by nastala varianta, že osoba má vlastnické právo k věci, ale není oprávněna zcizovat, např. v případě generálního inhibitoria, právní jednání by bylo stíženo neplatností, viz §44a zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1225.

neoprávněnost vlastníka k převodu vlastnického práva z důvodu omezení svéprávnosti v této věci.⁶⁹ Proto by se na první pohled mohlo zdát, že institut „nabytí od neoprávněného“ by měl zahrnovat i takové případy, což se samozřejmě neděje. Například právě u osoby, jejíž svéprávnost je v tomto ohledu omezena (tudíž není oprávněna k zcizení své věci), přesto však převádí své vlastnické právo, nepoužijeme ustanovení §1109 a násl. OZ, ale řešíme věc prostřednictvím neplatnosti právního jednání.⁷⁰

Z výše uvedeného vidíme, že ani jeden z pojmů není zcela ideální. Oba přináší jisté výhody i nevýhody. Pojem „nevlastník“ je v českém prostředí z historického hlediska užívanější⁷¹, byl používán již v prvorepublikové odborné literatuře.⁷² Navíc je z něj jasně patrné, o co v institutu jde, tj. o nedostatek vlastnického práva při zcizení. Nevýhodou je, že čistě formalisticky by institut nabytí od nevlastníka jakožto osoby neoprávněné k převodu vlastnického práva mohl být zaměnitelný s nabytím od nevlastníka např. prostřednictvím komise, které nemá s institutem, jak ho známe, mnoho společného.

Naopak výhodou pojmu „neoprávněný“ je sjednocení právní terminologie s okolními státy.⁷³ V určitém smyslu jde o výraz lépe vystihující problematiku, i když, jak jsme si výše ukázali, v některých případech může být taktéž zavádějící.

Jak již bylo řečeno, zákonodárce se rozhodl pro druhou z variant.⁷⁴ Abychom se ale vyhnuli všem nejasnostem, bylo by z čistě formálního hlediska asi nejpřesnější zavést pro tento institut nový termín, který by zněl „neoprávněný nevlastník“. Tím bychom dokázali eliminovat nepřesnosti obou dvou názvů. Pod nový pojem by nebylo možné zařadit případy komisionáře, protože by šlo sice o nevlastníka, který by však měl oprávnění převést vlastnické právo. Na druhou stranu, díky zachování slova „nevlastník“ v názvu by z názvu bylo jasně patrné, proč je daná osoba neoprávněná k převodu a nebylo by možné pod název zařadit případ, kdy je k převodu vlastnického práva neoprávněný samotný vlastník věci.

⁶⁹ „Pokud budeme pojem „nabytí vlastnického práva od neoprávněného“ chápat důsledně, tak by naopak zahrnoval také problematiku způsobilosti k zcizení (svéprávnosti) či omezení s věcí disponovat (specifická situace by nastala u smluvního zákazu zcizení).“

HORÁK, Ondřej. Historické zdroje úpravy nabytí vlastnického práva od nevlastníka. Kapitola z dějin právního myšlení. In BUBELOVÁ, Kamila (ed.). *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 23.

⁷⁰ §581 OZ

⁷¹ Termín „nevlastník“ je užíván nejen historicky. V učebnici k OZ se můžeme setkat s tímto pojmem i v souvislosti se současnou právní úpravou. Viz. HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. str. 209.

⁷² ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s. 319.

⁷³ Například v německém BGB užívaný výraz „Nichtberechtigten“ lze přeložit jako „neoprávněný“, nikoli jako „nevlastník“.

⁷⁴ Proto v této práci budu dále pracovat s pojmem „nabývání vlastnického práva od neoprávněného“ nebo zkráceně „nabytí od neoprávněného“.

Na název institutu lze nahlédnout ještě jiným způsobem. Přijetím názvu „nabytí od neoprávněného“ se sice sjednotilo názvosloví s okolními státy, to ale neznamená, že se sjednotilo celkové chápání institutu. Zatímco například ve výše zmíněném Německu je „nabytí od neoprávněného“ („Gutgläubiger Erwerb vom Nichtberechtigten“) většinou autorů považováno za derivativní způsob nabytí vlastnického práva, kdy se toto vlastnické právo odvozuje od původního vlastníka na základě legitimizační teorie, která má v této zemi dlouhou tradici, u nás je situace přesně opačná.⁷⁵ Většina českých autorů považuje nabytí od neoprávněného za originární způsob nabytí.⁷⁶

Fakt, že tato otázka není v českých zemích považována za spornou, ostatně potvrzuje i DZ k OZ. Ta vysvětluje: „Ustanovení o nabytí vlastnického práva od neoprávněného se zařazují do zvláštního pododdílu, protože nejde o derivativní, odvozené nabytí (převod), nýbrž o nabytí původní, originární. Nabyvatel totiž nabývá vlastnické právo od osoby, která není oprávněna vlastnické právo převést, byť se tak děje způsobem, který jinak běžně k převodu věci do vlastnictví slouží.“⁷⁷

Z toho vyplývá, že podle českého chápání tohoto institutu nedochází k převedení vlastnického práva ani od původního vlastníka, natož pak od neoprávněného. Nabyvatel v dobré víře, který nabyl vlastnické právo k věci podle §1109 a násl., své vlastnické právo neodvozuje od nikoho. Proto se nabízí otázka, zda obsah institutu odpovídá jeho názvu.

Při hledání přesnějšího názvu, ze kterého by nevyplývalo, že vlastnické právo přechází od někoho jiného, tedy že jde o derivativní způsob nabytí vlastnického práva, by stálo za úvahu, jak navrhuje například O. Horák, čerpat inspiraci například v učebnici od Antonína Randy z roku 1923. Ten institut pojmenoval jako „Nabytí vlastnického práva při nedostatku práva předchůdce“.⁷⁸ Tím by zmizely problémy, které současný název přináší. Další variantou, by mohlo dle mého mínění být například „nabytí vlastnického práva skrze neoprávněného“ nebo „prostřednictvím neoprávněného“. Tak by už z názvu institutu vyplývalo, že nabyvatel neodvozuje své vlastnické právo od nikoho jiného. Je ovšem otázkou, zda by pouhá formální přesnost názvu vyvážila komplikace spojené se změnou zavedeného a užívaného názvu.

⁷⁵ TÉGL: *Některé teoretické problémy nabytí od neoprávněného...*, s. 344 a 345.

⁷⁶ K nabytí od neoprávněného jako originárním způsobu nabytí vlastnického práva více v kapitole 3.1.

⁷⁷ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 480.

⁷⁸ HORÁK: *Historické zdroje úpravy nabytí vlastnického práva od nevládníka...*, s. 23–30.

3 Ustanovení §1109 OZ jako obecná klauzule nabytí od neoprávněného

Nyní se dostávám ke stěžejní části mé diplomové práce, v níž bych ráda rozebrala jednotlivá ustanovení §1109-1113 OZ a porovnála je s výše uvedenými kritérii. Zmíněná ustanovení, která tvoří název mé práce, se nacházejí v části třetí občanského zákoníku nazvané Absolutní majetková práva, v díle třetím s nadpisem Vlastnictví, oddíle druhém pojednávajícím o nabytí vlastnického práva, pododdíle sedmém, který nese název Nabytí vlastnického práva od neoprávněného.

Už jen samotné zařazení institutu do příslušné části lze hodnotit jako přínos. V době platnosti OZ 1964 totiž neexistovala komplexní úprava tohoto institutu, jak ji známe dnes. Výjimky ze zásady *nemo plus iuris* se v zákonech sice objevovaly, a to například v §446 ObchZ, dále v případě nabytí od neoprávněného dědice v § 486 OZ 1964. Nicméně tyto výjimky byly roztroušeny po soukromoprávních předpisech. Absentovala obecná právní úprava.⁷⁹ Nadto například již zmíněné ustanovení §446 ObchZ bylo terčem kritiky odborné veřejnosti i soudů. Obsahovalo totiž právní úpravu pouze ve vztahu k podnikatelům.⁸⁰

Současná právní úprava již obecná ustanovení obsahuje. Ustanovení §1109-1113 OZ konkrétně upravuje nabytí vlastnického práva od neoprávněného k věcem movitým a věcem nezapsaným do veřejného seznamu. V následujících řádcích bych ráda blíže rozebrala postupně všech pět ustanovení.

3.1 Povaha ustanovení

Navzdory tomu, že je §1109 OZ, co se týče systematického uspořádání, prvním ustanovením v pořadí, objevil se názorový proud, který jako generální klauzuli označuje až §1111 OZ. Tento názor je prezentován například v komentářové literatuře, kde je uvedeno: „Obecná klauzule (...) byla zařazena až do § 1111. Ustanovení § 1109 a §1110 tak zřejmě budou speciálními ustanoveními k této obecné klauzuli.“⁸¹ S výkladem uvedeným

⁷⁹ „Tato situace trvala do 31. 12. 1991, kdy bylo ustanovení § 228 ObčZ zrušeno. Od prvního ledna následujícího roku, to jest roku 1992, platí jak známo občanský zákoník v novelizovaném znění, přičemž novela provedená zákonem č.509/1991 Sb. ponechala nedotčeno ustanovení § 486 ObčZ, zatímco ustanovení jeho § 228 bylo naopak zrušeno bez náhrady. Občanský zákoník v platném znění tak obsahuje dnes už jen jednu jedinou výjimku ze shora zmiňovaného principu, že se nabývá od vlastníka, a totiž právě ustanovení o nabývání od nepravého dědice.“ KINDL, Milan. Peripetie nabývání vlastnictví (od nevlastníků). *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 237.

⁸⁰ MELZER, Filip. Volba obchodního zákoníku a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 7, s. 261-262.

⁸¹ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 381.

v komentáři se ztotožňuje ve svém příspěvku D. Borsík, jenž kritizuje nelogičnost uspořádání v sedmém pododdíle OZ.⁸²

Ustanovení § 1109 OZ není podle výše citovaných názorů generální či obecné, protože obsahuje konkrétní, privilegované způsoby, kterými lze vlastnické právo od neoprávněného nabýt. V §1111 OZ je nabytí od neoprávněného koncipováno šířeji. Lze podle něj nabýt vlastnické právo k věci za splnění stanovených zákonných podmínek bez ohledu na nabývací titul.⁸³

Existuje ale i jiný názorový proud, ve své zásadě opačný, který nesouhlasí s pojetím, dle kterého by §1111 OZ byl obecný a §1109 k němu speciální. Jako obecná klauzule je zde označen naopak §1109 OZ a §1111 OZ bývá označován jako ustanovení zbytkové nebo doplňkové, což by potvrzovalo i systematické uspořádání uvnitř pododdílu.⁸⁴

Argumentem pro toto pojetí by mohlo být i to, že v případě §1109 OZ se dobrá víra nabyvatele presumuje, stejně jako je tomu standardně i v jiných ustanoveních občanského zákoníku.⁸⁵ Naopak v §1111 OZ je důkazní břemeno, co se dobré víry týče, otočeno. Výsledkem je ztížení postavení nabyvatele v dobré víře, který musí svou dobrověrnost prokazovat.⁸⁶

Svůj názor k paragrafovému uspořádání vyjádřil i B. Petr, který se přiklání také spíše ke druhému z mnou prezentovaných názorů. Ve svém článku uvádí: „Ustanovení §1109 hraje roli obecného ustanovení, vůči němuž představují následující §1110–1113 ustanovení zvláštní. Tato zvláštní ustanovení se však nepoužijí na investiční nástroje a cenné papíry, popř. jiné listiny vystavené na doručitele, a na věci nabyté při veřejné nebo exekuční dražbě a při obchodu na komoditní burze (§1113). To znamená, že na tyto věci se nepoužije pravidlo §1110 a 1112. Vzhledem k tomu, že DZ uvádí jako účel §1113.“⁸⁷ Tato citace nepřimo vede k dalšímu argumentu pro to, aby §1109 OZ byl chápán jako obecná klauzule. Ustanovení §1113 OZ totiž vylučuje použití §1110 až §1112 OZ ve zde vyjmenovaných situacích. Z toho logicky vyplývá, že v takovýchto případech lze použít pouze §1109 OZ. Jinými slovy, ustanovení §1109 OZ jako obecné ustanovení platí vždy, modifikace v následujících ustanoveních však jen v těch případech, kdy není jejich použití vyloučeno zákonem.

⁸² BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávneného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 7, s. 245.

⁸³ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 381.

⁸⁴ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 316.

⁸⁵ § 7 OZ: „Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“

⁸⁶ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 316.

⁸⁷ PETR: *Zásada „nemo plus iuris...“*, s. 702.

Podle mého mínění ustanovení §1111 OZ patrně není obecným ustanovením, jež by mělo ostatním ustanovením předcházet a problematiku nabývání od neoprávněného by tak zastřešovalo. Naopak se přikláním spíše k pojetí, že jde o doplňkové ustanovení, které slouží jako zbytková kategorie a navazuje na úpravu v §1109, na niž ostatně ve svém úvodu odkazuje a je od ní odvozená. Uspořádání ustanovení v rámci sedmého pododdílu je tak nejspíš v logickém souladu.

3.2 Obecné podmínky

Po několika úvahách týkajících se logického uspořádání uvnitř sedmého pododdílu a zamyšlením nad povahou ustanovení §1109 OZ bych se dále ráda věnovala obsahu tohoto ustanovení a jeho souladu s požadavky na institut nabytí od neoprávněného.

Ustanovení lze rozdělit na dvě části. První z nich obsahuje tři společné předpoklady nabytí, kterými jsou způsobilý předmět, dobrá víra a řádný nabývací titul. Druhá část obsahuje výčet jednotlivých nabývacích titulů. V této části postupně rozeberu jak společné předpoklady, tak i následně jednotlivé nabývací tituly.

Zajímavostí v tomto ohledu je, že původní návrh občanského zákoníku počítal s tím, že výčet jednotlivých nabývacích titulů v písmenech a) až e) bude pouze demonstrativní. V takovém případě by se ustanovení mohlo uplatnit i na jiné způsoby nabytí vlastnického práva. Z tohoto konceptu ale bylo upuštěno a v současné době je tento výčet výčtem taxativním.⁸⁸

3.2.1 Předmět

V § 1109 OZ je předmět nabytí od neoprávněného vymezen jako „věc, která není zapsána ve veřejném seznamu“. Ani DZ k OZ, ani komentářová literatura nevysvětluje, proč je zde předmět vymezen jinak než v ustanoveních následujících, kde se mluví již pouze o movité, popřípadě použité movité věci.⁸⁹

Na první pohled by se snad mohlo zdát, že není rozdíl mezi tím, zda jde o věc nezapsanou do veřejného seznamu nebo o věc movitou. Je sice pravdou, že v mnoha případech se tyto kategorie mohou překrývat a bude se jednat o věc, která je nemovitá a současně nezapsaná ve veřejném seznamu. Není to však pravidlem. Ne všechny nemovité věci podléhají povinnosti ohledně zápisu do katastru nemovitostí. Může se tak stát, že věci,

⁸⁸ Viz návrh zákona ze dne 19. května 2007, dostupný zde: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf; dále viz SPÁČIL, Ondřej. Nabývání od neoprávněného. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 2014, č. 3, s. 41.

⁸⁹ § 1109 X §1110 a 1111 OZ

kteřá není zapsána ve veřejném seznamu, může být věc nemovitá.⁹⁰ Takovou nemovitou věc, kteřá však není zapsána do veřejného seznamu, lze nabýt od neoprávněného patrně pouze na základě §1109 OZ. Následující ustanovení se totiž vztahují totiž výhradně na věci movité.

Naopak ve veřejném seznamu může být zapsána i věc movitá. Pokud by totiž šlo o movitou věc, kteřá je zapsána ve veřejném seznamu, v souladu s textem zákona ji nelze nabýt dle §1109 OZ. Nejspíše však nepůjde nabýt ani podle ustanoveních následujících, ačkoli v nich podmínka toho, že jde o věc nezapsanou do veřejného seznamu, chybí. Důvodem je §980 OZ, kteřý uvádí: „Je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje.“⁹¹ V případě movité věci zapsané do veřejného seznamu by se tak §1110 a §1111 OZ patrně stejně použít nedaly, a to právě z důvodu citovaného ustanovení §980 OZ. Nabyvatel by se v takovém případě musel řídit údaji uvedenými ve veřejném seznamu v souladu se zásadou materiální publicity, kteřá by v tomto případě měla přednost.

Podle mého názoru by v případě novelizace mělo být sjednoceno vyjádření předmětu nabytí vlastnického práva. Nově by v §1109 až §1111 OZ mělo být shodně uvedeno buď „věc, kteřá není zapsána ve veřejném seznamu“ nebo „movitá věc, kteřá není zapsána do veřejného seznamu“. V případě první varianty by ale bylo možno pokrýt větší množství případů a vyhnout se tak tzv. mezerám v zákoně.

Další otázkou, kteřou je možno si položit v souvislosti s předmětem nabývání vlastnického práva je, zda lze na základě §1109 OZ a následujících ustanovení nabýt pouze věc hmotnou nebo i nehmotnou.

Tato otázka se odvíjí od nazírání OZ na pojem věci. Vyjádření toho, jak je v rámci občanského zákoníku tento pojem chápán obsahuje ustanovení §489 OZ. Uvádí se zde, že „věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“.⁹²

Ustanovení § 496 OZ k této definici, kteřá představuje tzv. široké pojetí věci, přispívá svým dělením na věci hmotné a nehmotné. Vyplývá tedy, že i nehmotné věci, jako je například pohledávka, mohou být předmětem nabytí vlastnického práva od neoprávněného?⁹³

V odborné literatuře v tomto ohledu nelze najít jednoznačnou shodu. Část autorů s poukazem na § 979 OZ usuzuje, že nabytí od neoprávněného je možné pouze u hmotných

⁹⁰ V souladu s §3 písm. c) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, se do katastru nemovitostí nezapisují například budovy, kterým se nepřiděluje číslo popisné, ani číslo evidenční a současně jde o drobné stavby. Pojem drobné stavby je vymezen v § 139b odst. 7 a 8 zákona č. 50/1956 Sb., stavební zákon. Patří sem například stavby na pozemcích určených k plnění funkcí lesa, sloužící k zajišťování provozu lesních školek nebo k provozování myslivosti, pokud jejich zastavěná plocha nepřesahuje 30 m² a výška 5 m atd.

⁹¹ §980 OZ, odst. 1

⁹² §489 OZ

⁹³ Viz ELIÁŠ: *Věc jako pojem...*, s. 121.

věcí.⁹⁴ Například v komentáři k § 1109 OZ se uvádí toto: „Tedy ani přes široké vymezení věci nelze uzavřít, že by tato byla způsobilým předmětem nabytí od neoprávněného. Vodítkem pro tento závěr je znění §979.“⁹⁵

Další komentářová literatura uvádí: „Klíčem k řešení této úvahy pravděpodobně bude § 979. Vzhledem k tomu, že dispozice s pohledávkou je upravena ve zvláštních ustanoveních obligálního práva a aplikace ustanovení o nabytí od neoprávněného by vedla ke zjevně nepraktickým důsledkům, bude třeba ve shodě s rakouským právem přijmout názor, že nabytí pohledávky podle ustanovení o nabytí od neoprávněného není možné.“⁹⁶

Podobně se k tomu vyjadřuje i E. Dobrovolná. Ve svém článku taktéž upozorňuje na rakouské řešení této právní otázky, dle kterého není nabytí nemotné věci od neoprávněného možné.⁹⁷

Naopak J. Vaněk se ve svém článku přiklání spíše k názoru, že i nemotné věci lze takto nabýt. S odkazem na DZ argumentuje tím, že nemotné věci (konkrétně pohledávka) mohou být předmětem vlastnického práva, a proto není důvod neuplatnit na ně ustanovení o nabytí od neoprávněného, neboť jejich povaha to dle všeho připouští.^{98 99}

K možnosti nabytí od neoprávněného u nemotných věcí se vyjadřuje i L. Bezoušková. Uvádí: „Úprava nabývání od neoprávněného se tak má vztahovat i na pohledávky a jiné nemotné věci, avšak s výlukou § 893 návrhu ObčZ. Např. dojde-li k postoupení pohledávky z titulu náhrady škody poškozeným a později se ukáže, že poškozenou byla jiná osoba, postavení nabyvatele práva budeme muset posoudit dle ustanovení o nabytí vlastnického práva od neoprávněného.“¹⁰⁰

Podrobněji se problematikou nabytí nemotné věci zabývá M. Zvára. Ve svém článku primárně řeší porušení smluvního zákazu postoupení pohledávky a dává jej do souvislosti s možností nabýt takovou pohledávku od neoprávněného.¹⁰¹ I když se na první pohled může konstrukce nabývání nemotné věci od neoprávněného zdát složitá či nelogická, podle mého mínění tomu tak není. Stejně jako hmotné, i nemotné věci mohou být dle OZ předmětem vlastnického práva. Podobně jako některé hmotné věci mohou být předmětem evidence ve

⁹⁴ „Ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nemotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.“

⁹⁵ Viz např. THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 307.

⁹⁶ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 367.

⁹⁷ DOBROVOLNÁ: *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného...*, s. 350.

⁹⁸ VANĚK: *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného...*, s. 45.

⁹⁹ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 223 a násl.

¹⁰⁰ BEZOUŠKOVÁ: *Nabytí vlastnického práva k movité věci...*, s. 246.

¹⁰¹ ZVÁRA, Michal. Účinky smluvního zákazu postoupení pohledávky. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 9, s. 322.

veřejných seznamech a jiné ne, stejně je tomu i u věcí nehmotných. Vzhledem k tomu, že OZ v § 1109 a následujících ustanoveních nevyžaduje předání věci tradicí ani nabytí držby u nabývané věci, není důvod, aby byly nehmotné věci komplexně vyjmuty z možnosti nabytí k nim vlastnické právo od neoprávněného, pokud jsou další podmínky takového nabytí splněny.¹⁰²

Komentář k tomu sice uvádí: „Pohledávku navíc nelze fyzicky mít u sebe, což vylučuje domněnku, že ten, kdo má věc u sebe, je jejím vlastníkem (legitimační funkce držby), jakožto jeden z nejvýznamnějších ukazatelů dobré víry nabyvatele.“¹⁰³ Toto ale není příhodný argument, protože držba věci převodcem, ani samotný převod držby na nabyvatele nemusí být podle OZ nutnou podmínkou dobré víry a tím ani podmínkou nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Proto si myslím, že mnou nastíněný názor je více v souladu s textem OZ a zásadami, na kterých je postaven.

Poslední otázkou, která souvisí s předmětem nabytí vlastnického práva od neoprávněného, a které bych se ve své práci chtěla dotknout, je to, zda se při nabytí vlastnictví k věci hlavní lze stát i vlastníkem příslušenství. V této věci mohu plně souhlasit s názorem nastíněným v komentáři k OZ, který říká, že to možné je, a odkazuje na § 510 odst. 2 OZ.¹⁰⁴

V DZ k § 510 OZ se uvádí: „Neobyčejně významný je návrh ustanovení § 510 odst. 2. Příslušenství je sice samostatná věc v právním smyslu, ale její právní osud je do značné míry spojen s právním osudem věci hlavní. Z tohoto spojení se především odvozuje klasické pravidlo, že rozhodne-li se o právním osudu vlastní věci, sleduje též osud i příslušenství (*accessorium sequitur principale*).“¹⁰⁵

V OZ je ctěna zásada, že příslušenství následuje osud věci hlavní. Proto v případě nabytí od neoprávněného je třeba tuto zásadu zohlednit. Jak ale upozorňuje O. Horák, zásada *accessorium sequitur principale* by měla být vykládána spíše restriktivně. Uvádí, že věc hlavní by mělo bez dalšího následovat pouze příslušenství „přirozené či kvalifikované“.¹⁰⁶

S tímto názorem je možné souhlasit. Příliš široký výklad pojmu „příslušenství“ by totiž mohl vést v praxi k mnoha problémům. Institut nabytí od neoprávněného by tak mohl

¹⁰² Je třeba vzít na vědomí, že nehmotné věci bývají často předmětem různých evidence různých veřejných seznamů. Mohou jimi být například patentový rejstřík atd. Věc zapsanou ve veřejném seznamu nelze nabytí dle §1109 OZ, který takové věci přímo vylučuje. Podle mého názoru je však nelze nabytí ani podle následujících ustanovení, které se týkají pouze movitých věcí. Důvodem je absence dobré víry, kterou trpěl nabyvatel, který by nejednal v souladu se zápisem v konkrétním veřejném seznamu.

¹⁰³ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 367.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 237.

¹⁰⁶ HORÁK, Ondřej. Sdílí příslušenství osud věci hlavní? Ke změnám v souvislosti s novým občanským zákoníkem. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 6, s. 194.

být způsobem, jak převádět velké soubory věcí, jejichž využití spolu souvisí snad jen vzdáleně, a to bez souhlasu a vědomí jejich vlastníka, což jistě nebylo úmyslem zákonodárce.

107

3.2.2 Dobrá víra

Další podmínkou v §1109 OZ, které zařazují mezi obecné, je existence dobré víry. Tato podmínka se jeví jako klíčová. Dalo by se říci, že institut nabytí od neoprávněného je na ní přímo postaven. Co přesně si pod pojmem „dobrá víra“ představit? Přestože zákon neobsahuje definici, právní teorie se o to mnohokrát pokusila. Subjektivní dobrou víru, která je jádrem institutu nabytí od neoprávněného definuje například P. Tégl jako „důvěru, věření či přesvědčení určitého subjektu (např. že prodávající je vlastníkem převáděné věci)¹⁰⁸, na jiném místě jako „představující vědomost (resp. nevědomost) určitého subjektu o jistých právně relevantních skutečnostech“.¹⁰⁹

Dobrou víru ve světle institutu nabytí od neoprávněného jsem již rozebrala v kapitole 2.3.1. Na následujících řádcích bych však ráda uvedla některé aspekty dobré víry vztahující se přímo k §1109 OZ.

¹⁰⁷ Tamtéž, poznámka pod čarou č. 23: „Pojem příslušenství by se tak („meziválečnou“ terminologií) týkal pouze tzv. přirozeného a dále zákonného příslušenství (tj. věcí, které mají být podle právních předpisů povinně užívány s věcí hlavní).“

Výběrová kazuistika (v závorce jsou uvedeny věci, které byly s věcí hlavní trvale užívány):

1. *byt* (kuchyňská linka, vestavěná skříň, obrazy, volně stojící lednička, stůl, židle): pokud smlouva výslovně neuvádí převod včetně vybavení, tak se domnívám, že s bytovou jednotkou bude převedena pouze kuchyňská linka a vestavěná skříň;

2. *televize* (ovladač, televizní stůl, externí disk na nahrávání programů, skříňka na DVD): s televizí bude bez dalšího prodán pouze ovladač;

3. *auto* (povinná výbava, sada gola-klíčů, autosedačka, sada CD, plyšová hračka na zadním okně, zimní pneumatiky, zimní a letní směsi do ostřikovačů uskladněné v barelech v garáži): bez dalšího bude s autem prodána pouze povinná výbava;

4. *počítač* (počítačová skříň, monitor, klávesnice, myš, WiFi router, tiskárna, papíry do tiskárny, programy): z hardwaru by byly prodány skříň, monitor, klávesnice a myš, ze softwaru jen operační systém a programy odpovídající původní podobě od výrobce.“

Viz také usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. září 2012, sp. zn. 3 VSOL 550/2012-B-58

¹⁰⁸ TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 1-2, s. 35.

¹⁰⁹ TÉGL, Petr. Další úvahy o dobré víře v subjektivním smyslu. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 183.

Toto ustanovení říká, že nabyvatelem věci se mimo splnění dalších podmínek může stát ten, kdo „byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést“.¹¹⁰

V tom jsou patrné dvě důležité podmínky. Tou prvním je, že dobrá víra se musí vztahovat ke všem okolnostem. Co je tím myšleno? Patrně jde o určitý objektivizující aspekt v jinak subjektivní kategorii, kterou dobrá víra je. Jinak řečeno, dobrá víra je bezesporu subjektivní kategorie, nicméně slova „se zřetelem ke všem okolnostem“ napovídají, že bude třeba zvláštního objektivního hodnocení.¹¹¹

Objektivní hodnocení, typické pro hodnocení dobré víry, znamená, že nestačí osobní přesvědčení osoby o vlastní dobrověrnosti, ale je třeba zhodnotit, zda osoba postupovala v souladu s běžnou mírou opatrnosti, kterou lze v dané situaci požadovat.¹¹²

K pojmu „se zřetelem ke všem okolnostem“ se vyjádřil i NS: „Posouzení toho, zda držitel je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc náleží, nemůže vycházet jen z posouzení subjektivních představ držitele. Dobrá víra držitele musí být v dané věci posuzována i z hlediska, zda držitel při zachování náležité opatrnosti, kterou lze s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu po každém subjektu práva požadovat (...)“.¹¹³

Z výše uvedeného pro nabyvatele v dobré víře vyplývá, že dobrou víru nelze zaměňovat s nemístnou důvěřivostí. Komentářová literatura dokonce mluví o určité investigativní povinnosti nabyvatele a o tom, že již lehká nedbalost může zapříčinit vyloučení možnosti nabýt vlastnické právo od neoprávněného. Upozorňuje ale, že „investigativní povinnost nabyvatele by však neměla být vnímána jako obecná povinnost, spíše by se měla uplatnit v případech, kde je zvýšená pravděpodobnost, že převodce nemusí být vlastníkem (typicky při prodeji ojetých vozů a při prodeji věcí, u kterých se obvykle sjednává výhrada vlastnického práva)“.¹¹⁴

Druhou podmínkou dobré víry dle §1109 OZ je, že musí směřovat k oprávnění druhé strany převést vlastnické právo. Toto je v souladu s terminologickým posunem, v rámci kterého se zdůrazňuje především oprávněnost či neoprávněnost osoby k převodu vlastnického

¹¹⁰ §1109 OZ

¹¹¹ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 193.

¹¹² TÉGL: *Další úvahy o dobré víře...*, s. 184.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 877/2009; dále například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2002, sp. zn. 22 Cdo 1398/2000; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 635/2012

¹¹⁴ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 371.

práva, nikoliv to, zda je nabýváno od vlastníka.¹¹⁵ Pokud dobrá víra směřuje k oprávnění druhé strany převést vlastnické právo, nikoliv k samotnému vlastnickému právu druhé strany, chce se tím podle mého názoru říci, že nabyvatel v dobré víře nemusí být přesvědčen o vlastnickém právu převodce. Postačí, pokud je osoba vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že převodce je oprávněn na něj vlastnické právo převést. Tradičním příkladem takové situace může být převedení vlastnického práva komisionářem, který takto jedná na základě komisionářské smlouvy podle §2455 a následujících OZ.¹¹⁶

Dále je třeba upozornit, že v §1109 OZ se neuplatňuje žádná modifikace ohledně obecné presumpce dobré víry stanovené v § 7 OZ, kde je stanoveno: „Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“ V dalších částech své práce ukážu, že presumpci dobré víry nelze uplatnit v celém sedmém pododdíle. Pokud se však týká §1109 OZ, není podle mne důvod, ji na tomto místě neužít, i když by se mohlo zdát, že je to v rozporu s judikaturou či chápáním principu dobré víry za doby platnosti OZ 1964. Tehdy se totiž vyvinula rozhodovací praxe, která spočívala v tom, že důkazní břemeno ohledně dobré víry nese při sebemenších pochybnostech nabyvatel. Tato judikatura však není v souladu s nynější presumpcí dobré víry podle §7 OZ.¹¹⁷

Nelze tedy souhlasit s názorem, který říká: „Při vymezení dobré víry je sice možné odkázat na §7, nicméně zřejmě i nadále bude platit, že dobrou víru bude prokazovat ten, kdo se jí dovolává, v tomto případě nabyvatel.“¹¹⁸

3.2.3 Řádný nabývací titul

Poslední obecnou podmínkou uvedenou v §1109 OZ je existence řádného titulu. Pokud by smlouva mezi zcizitelem a nabyvatelem trpěla jakoukoli jinou vadou než tou, že převodce nemá oprávnění převést vlastnické právo k věci, a to proto, že sám není vlastníkem nebo nemá oprávnění od vlastníka věci k převodu vlastnického práva, nebylo by v takovém případě možné nabýt od neoprávněného.¹¹⁹

Jak správně podotýká P. Tégli: „Nabývání od neoprávněného se od „běžného nabývání od vlastníka“ liší *jen uvedenou absencí* vlastnického práva (či jiného oprávnění) na straně zcizitele. To tedy zároveň znamená, že zcizovací jednání *nesmí trpět jakoukoliv jinou vadou*.“

¹¹⁵ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 478.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 370.

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01.

¹¹⁸ THONDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 308.

¹¹⁹ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 368.

Z toho lze vyvodit, že zcizitel může být „neoprávněný“ pouze pokud jde o oprávněnost převést vlastnické právo, nicméně nesmí být „neoprávněný“ z jiných důvodů.¹²⁰

3.3 Jednotlivé nabývací tituly

Tři výše uvedené důvody jsou společné pro celý §1109 OZ a musejí být splněny kumulativně. Nyní se ve své práci zaměřím na jednotlivé nabývací tituly. Jak už jsem uvedla výše, jejich výčet je konečný a nelze k nim přidávat další. Pro použití §1109 OZ, co se jednotlivých nabývacích titulů týče, postačí, pokud je splněn alternativně pouze jeden z nich.

Jako inspiraci pro výběr jednotlivých nabývacích titulů posloužila dřívější právní úprava platná na našem území. Podobnost lze seznat s právní úpravou v OZO, která na našem území platila až do přijetí tzv. středního občanského zákoníku, tedy do roku 1950. Stejně jako současný §1109 OZ, obsahovala jednotlivé nabývací tituly.¹²¹ Velmi podobně upravoval nabývací tituly i meziválečný návrh z roku 1937 v § 147.¹²² Při studiu uvedených inspiračních zdrojů je patrné, že nabývací tituly a) až d) v §1109 OZ mají svůj podklad v právní úpravě rakouské a prvorepublikové.¹²³

3.3.1 Veřejná dražba

Nabytí věci od neoprávněného ve veřejné dražbě je, jak už jsem výše uvedla, nabývací důvod s dlouhou tradicí. Účelem výslovné úpravy veřejné dražby může být kromě plynulosti obchodního styku, jež je uváděn jako účel úpravy nabytí od neoprávněného obecně, také „snaha chránit právní jistotu a legitimní očekávání nabyvatele, který nabyl vlastnické právo úkonem orgánu požívajícího jistou veřejnou autoritu (nebo autorizovanost)“.¹²⁴

¹²⁰ TÉGL: *Některé teoretické problémy nabytí od neoprávněného...*, s. 344.

¹²¹ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky: Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing, 2012. s. 239. „Žaloba vlastnická nemá místa proti poctivému držiteli věci movité, prokáže-li, že jí nabyl buď

- ve veřejné dražbě nebo
- od živnostníka, který má právo takto obchodovat, nebo
- za plat od někoho, komu ji žalobce sám k užívání, k uschování nebo ke kterémukoliv jinému úmyslu svěřil.

V těchto případech nabývají poctiví držitelé vlastnictví a předešlý vlastník má jen právo na náhradu škody proti těm, kdo jsou mu z toho odpovědni.“

¹²² LÁDR: *Nabytí od nevládníka v historických souvislostech...*, s. 18. „Žaloba vlastnická nemá místa proti poctivému držiteli vlastnického práva k věci movité, jestliže jí nabyl buď ve veřejné dražbě, nebo způsobem, který je právními předpisy postaven veřejné dražbě na roveň, nebo od toho, kdo má právo s takovými věcmi obchodovat, anebo za plat od toho, komu ji žalobce sám k užívání, k uschování nebo v kterémkoliv úmyslu svěřil. V těchto případech nabývá totiž poctivý držitel práva vlastnického. Předešlý vlastník se může jen domáhat náhrady škody na těch, kdo jsou mu z toho odpovědni.“

¹²³ §367 OZO je v Rakousku dodnes platný.

¹²⁴ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 372.

Pojem „veřejná dražba“¹²⁵ je definován v § 2 písm. a) zákona o veřejných dražbách.¹²⁶

Otázkou, která se nabízí, je, zda se ustanovení o veřejné dražbě v §1109 OZ týká pouze veřejných dražeb dle zákona o veřejných dražbách¹²⁷ nebo i dražeb probíhajících podle občanského soudního řádu a exekučního řádu. Odpovědí na tuto otázku může být §1113 OZ. V něm je mimo jiné stanoveno: „Ustanovení § 1110 až 1112 se nepoužijí, pokud se jedná o (...) věci nabyté ve veřejné dražbě, v dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věcí (...)“.

V odborné literatuře jsem se setkala s názorem, že z vymezení pojmu „veřejné dražby“ proti pojmům „dražby při výkonu rozhodnutí“ a „dražby při provádění exekuce prodejem movitých věcí“ můžeme poznat rozdílnost pojmů. Podle tohoto vysvětlení samotný text zákona vymezuje pojem veřejné dražby proti těm dále uvedeným.¹²⁸

S tímto názorem však nemohu souhlasit. Dle mého mínění §1113 OZ vyjmenovává způsoby a předměty nabytí vlastnického práva, které je možno najít v §1109 OZ, a upozorňuje, že tyto lze nabýt výhradně podle §1109 OZ a za podmínek v něm uvedených, nikoli podle ustanovení následujících. Pro tento náhled hovoří podrobné srovnání výše uvedených ustanovení. V §1113 OZ je jen blíže rozepsané, co lze zařadit pod pojem „veřejná dražba“. Proto se přikláním spíše k tomu, že zákonodárce měl v § 1109 písm. a) na mysli veřejnou dražbu nejen podle zákona o veřejných dražbách, ale i dražby při výkonu rozhodnutí a dražby při provádění exekuce, jako veřejné dražby v širším smyslu. Toto chápání je v souladu s tím, jak na veřejnou dražbu bylo nahlíženo v době platnosti OZO.¹²⁹

Jak ale správně uzavírá komentářová literatura: „Na praxi však zřejmě řešení uvedené otázky dopad mít nebude, protože k nabytí od neoprávněného dojde buď podle nového ObčZ, nebo podle zvláštních zákonů. Jen právní úprava by byla v tomto smyslu duplicitní.“¹³⁰

Ustanovení § 1771 OZ označuje dražbu jako smlouvu, která je uzavřena příklepem. Musí jít o dražbu vykonanou řádně a platně. Jak už jsem uvedla výše, právní jednání vedoucí

¹²⁵ Dále viz. HULMÁK, Milan. In DĚDIČ, Jan (ed). *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1221-1222.

¹²⁶ §2 písm. a) zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. „Dražbou je veřejné jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, konané na základě návrhu navrhovatele, při němž se licitátor obrací na předem neurčený okruh osob přítomných na předem určeném místě, nebo v prostředí veřejné datové sítě na určené adrese, s výzvou k podávání nabídek, a při němž na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, přejde příklepem licitátora vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby, nebo totéž veřejné jednání, které bylo licitátorem ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejvyšší podání.“

¹²⁷ Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁸ HRADIL, Aleš. Nabytí od neoprávněného [online]. is.cuni.cz, 25. září 2014 [cit. 18. dubna 2016]. Dostupné na <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/141098/>>.

¹²⁹ RANDA: *Držba...*, s. 185.

¹³⁰ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 372.

ke zcizení nesmí být zatíženou žádnou další vadou kromě vady spočívající v nedostatku oprávnění k převodu vlastnického práva u převodce.¹³¹

K tomu, aby byla veřejná dražba vykonána platně, je kromě uzavření smlouvy příklepem nutné, aby byla zaplacená kupní cena. Z toho je patrné, že znakem nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve veřejné dražbě je úplatnost, a to navzdory tomu, že nejde o obecnou podmínku a není vyžadována u všech nabývacích titulů.¹³²

Pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného není stanoven žádný rozdíl mezi dražbou dobrovolnou a nucenou ve smyslu zákona o veřejné dražbě.¹³³ Nedůležitost toho, zda jde o dražbu dobrovolnou nebo nucenou byla zdůrazňována už v době platnosti OZO.¹³⁴

Na závěr je třeba zdůraznit, že nabyvatel vlastnického práva k věci od neoprávněného ve veřejné dražbě musí být v dobré víře.¹³⁵

3.3.2 Od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku

Další nabývací titul mající svůj původ v OZO umožňuje, aby v případě, kdy nabyvatel nabude vlastnické právo k věci od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku a dále splní podmínky v první části §1109 OZ, stane se vlastníkem věci. Na rozdíl od OZO, kde se používá pojem „živnostník“, OZ operuje s pojmem „podnikatel“.¹³⁶ „Podnikatel“ je proti pojmu „živnostník“ širší, neboť §421 OZ označuje osobu s živnostenským oprávněním jako podnikatele, naopak však podnikatelem nemusí být pouze živnostník.¹³⁷

Aby bylo možné určit, na jaké případy je možné nabývací titul uplatnit, je třeba si nejprve definovat, kdo je podnikatelem. Tento pojem je upraven v § 420 a 421 OZ a za osobu podnikatele může být na základě těchto ustanovení označeno celkem pět skupin osob.¹³⁸

¹³¹ Tamtéž.

¹³² THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 309.

¹³³ § 17 a násl. a §36 a násl. zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ KRČMÁŘ: *Právo občanské II...*, s. 154.

¹³⁵ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 372.

¹³⁶ SCHELLE: *Občanské zákoníky...*, s. 239.

¹³⁷ LASÁK, Jan. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. C. H. Beck, 2014, s. 1611.

¹³⁸ Podnikatelem je podle § 420 a 421 OZ ten:

- 1.) „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku.
- 2.) Pro účely § 1963 se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání.
- 3.) Osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.
- 4.) Za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku.
- 5.) Má se za to, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.“

V souvislosti s vymezením pojmu „podnikatel“ je třeba vzít do úvahy také §430 OZ, který řeší zastoupení podnikatele.

Zákon dále vyžaduje, aby zcizení věci proběhlo při podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku. Tím může být myšleno, že nabytí vlastnického práva k věci má proběhnout „při výkonu skutečné provozní činnosti podnikatele, a nikoli při plnění nějakého osobního (neprofesionálního) závazku.“¹³⁹ Co se týče obratu „v rámci běžného obchodního styku“, tento je použit také v § 57 ZOK. V komentářové literatuře k tomuto ustanovení se můžeme dočíst: „Bude proto nutné vycházet nejen z toho, zda jde o smlouvu, kterou má obchodní korporace v předmětu činnosti (přičemž v souvislosti s tím bude třeba zkoumat i to, zda příslušnou činnost skutečně vykonává), anebo o smlouvu, kterou pro svou činnost potřebuje, ale i z toho, zda s druhou smluvní stranou takové smlouvy běžně uzavírá a zda má být smlouva uzavřena za podmínek, za kterých obchodní korporace obdobné smlouvy běžně uzavírá, apod.“¹⁴⁰ Odborné zdroje v této souvislosti například vylučují koupi šperků v řeznictví.¹⁴¹ Také F. Rouček ve svém pojednání k OZO vyjadřuje podobně, že „převodce jest oprávněn k takovému obchodu, tj. má právo obchodovati s takovými věcmi (tudíž nespadá sem, jestli někdo nabude např. šperk od drogisty nebo drogy od klenotníka, šaty od obuvníka apod.)“.¹⁴²

Co se týče úplatnosti u tohoto nabývacího titulu, komentář k ustanovení uvádí, že není vyžadována.¹⁴³ Dalo by se ale proti tomu namítnout, že §420 OZ vyžaduje jako jeden z definičních znaků podnikatele, aby svou činnost vykonával za účelem dosažení zisku. Není proto možné brát bezúplatné nabytí vlastnického práva k věci jako součást běžného obchodního styku. Toto ale není v souladu ani se současnou komentářovou literaturou ani s komentářem k OZO, který uvádí: „Slova „od živnostníka“ však nutně neznamenají, že vždy musí se jednat o nabytí úplatné, neboť chráněno bude i bezúplatné (např. novoroční dar od živnostníka, pokud v něm hledíc ke konkrétnímu případu nesluší spatřovati úplatu).“¹⁴⁴ Na základě výše uvedeného se přikláním k názoru, že v určitých specifických případech nemusí být toto nabytí vlastnického práva k věci úplatné, i když se bude zřejmě jednat o výjimečné případy.

¹³⁹ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 310.

¹⁴⁰ ŠTENGOVÁ, Ivana. In ŠTENGOVÁ, Ivana (ed). *Zákon o obchodních korporacích*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 148.

¹⁴¹ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 310.

¹⁴² ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s. 322.

¹⁴³ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 372.

¹⁴⁴ ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s.322.

Je třeba uvést, že v případě nabytí použité věci se za splnění dalších podmínek užije přednostně §1110 OZ, který obsahuje speciální právní úpravu věcí použitých. Dále bych ráda zdůraznila, že tímto způsobem je možné nabýt i věc kradenou či ztracenou.¹⁴⁵

3.3.3 Za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil

Původ tohoto nabývacího titulu sahá patrně nejdále do minulosti. Pochází ze starého germánského práva, kde byl vyjádřen na základě dvou zásad.¹⁴⁶ První se z nich zní „*Hand muss Hand wahren*“ a do češtiny by mohla být přeložena jako „ruka ruce ručí“. Vyjadřuje, že z ruky člověka, kterému je věc svěřena, může být následně vyžadována. Druhou zásadou je „*Wo du deinen Glauben gelassen hast, musst du ihn wiedersuchen*“. Tato vyjadřuje, že důvěru je třeba vyhledat tam, kde byla zanechána.¹⁴⁷ V obou zásadách existuje společný prvek toho, že vlastník věci by měl být opatrný v tom, komu projeví důvěru a svěří mu svou věc. Toto zdůrazňuje i F. Rouček, který uvádí, že „nabyvatel smí důvěřovati tomu, komu sám vlastník důvěřoval“.¹⁴⁸

Jádro tohoto nabývacího titulu spočívá v prvku svěřeni věci. Věc musí být svěřena samotným vlastníkem nebo osobou oprávněnou k takovému svěřeni.¹⁴⁹ Svěřeni věci lze chápat jako odevzdání věci jiné osobě, která má tuto věc nadále v detenci. Odevzdání musí proběhnout jako vědomé a dobrovolné. Za akt svěřeni nelze považovat svémocné odebrání ani podvodné vylákání.¹⁵⁰ Svěřeni je dovršeno, když má detentor možnost s věcí volně nakládat.¹⁵¹ Volné nakládání znamená, že věc byla odevzdána do „výlučného opatrování“, „proto např. domácí zařízení zaměstnavatelovo není svěřeno služebnictvu“.¹⁵² Ze smyslu a účelu ustanovení vyplývá, že není možné nabýt od neoprávněného dle §1109 písm. c) OZ, pokud věc nebyla detentorovi skutečně odevzdána.

Detentorem takto může být například výprosník, vypůjčitel, nájemník, pachtýř, zástavní věřitel nebo schovatel.

Pokud má být uplatněn §1109 písm. c) OZ, je dále nutné, aby věc byla dobrověrnému nabyvateli zcizena přímo osobou, které vlastník (či osoba oprávněná) věc svěříl.¹⁵³

¹⁴⁵ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 372.

¹⁴⁶ RANDA: *Držba...*, s.188.

¹⁴⁷ ELIÁŠ, Karel. *Mobilia non habent sequelam* (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 3, s. 61.

¹⁴⁸ ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s. 322-323.

¹⁴⁹ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 310.

¹⁵⁰ ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s. 323.

¹⁵¹ SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 167.

¹⁵² ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s. 323.

¹⁵³ SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo...*, str. 166.

Další důležitou podmínkou je úplatnost, která je nutná jak v OZ, tak v OZO.¹⁵⁴ F. Rouček ve svém pojednání uvádí následující příklad. „Vlastník A dal osobě B do úschovy šperk, jež osoba B darovala osobě C, tato se nestala vlastníkem, poněvadž nabyla bezplatně, ale sama onen šperk úplatně zcizila poctivému nabyvateli D. Zde zůstává nadále vlastníkem A, neboť D nenabyl úplatně šperku od osob, které jej vlastník svěřil, totiž od B, nýbrž od C.“¹⁵⁵ V této příkladové konstrukci jsou shrnuty hlavní podmínky tohoto nabývacího titulu, tj. svěřeni věci, předání věci a úplatnost.

Převzetí této tradiční výjimky do současného OZ se ale setkala i s určitou kritikou. Ta vychází z předpokladu, že nabývací tituly v §1109 mají jako společný rys nabyvatelovu „lepší úroveň dobré víry“, kterou lze z okolností předpokládat. Například u veřejné dražby je to určitá autorizovanost dražby, u nabytí od neoprávněného dědice, kterému bylo dědictví potvrzeno, je to rozhodnutí soudu o potvrzení dědictví. U nabytí od toho, komu vlastník věc svěřil, však nabyvatel v dobré víře neví, že osoba, od které věc získává, je pouze detentor neoprávněný k převodu vlastnického práva. Pokud by tuto skutečnost nabyvatel věděl, nemohl by být v dobré víře. Z pohledu nabyvatele tak k nabytí vlastnického práva k věci nedochází za nikterak zvláštních podmínek.¹⁵⁶ Proč je tedy tento způsob nabytí vlastnického práva jmenovitě uveden v §1109 OZ a nepodřazuje se do zbytkové kategorie §1111 OZ?

Důvod je zřejmě historický a vychází z myšlenky, že pokud vlastník věci projevil nějaké osobě důvěru a svěřil jí svou věc, přispěl tím k vytvoření stavu, který pro nabyvatele v dobré víře mohl být matoucí, neboť v případě, že má někdo movitou věc ve své moci a nakládá s ní jako vlastník¹⁵⁷, se lze domnívat, že je také jejím vlastníkem.

Podle současné právní úpravy se však u nabytí vlastnického práva od neoprávněného obecně nevyžaduje, aby převodce měl věc u sebe, nebo aby ji následně předal nabyvateli v dobré víře. Převod vlastnictví, pokud si strany neujednají jinak, proběhne hned, jakmile je uzavřena smlouva. U nabytí podle §1109 písm. c) OZ je však nutností, aby zcizitel měl věc ve své moci, neboť mu musela být vlastníkem svěřena. To přispívá k dobré víře nabyvatele,

¹⁵⁴ ROUČEK: *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku...*, s. 323.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ LÁDR: *Nabytí od nevlastníka v historických souvislostech...*, s. 41-44.

¹⁵⁷ Rozdíl mezi držbou a detencí je vymezen právní vědou. Zatímco držba vyžaduje dva znaky, a to

- 1.) Corpus possessionis – splňuje ten, kdo vstupuje ohledně věci do takových společenských vztahů, které jsou obecně považovány za projev právní moci nad věcí, tedy za „nakládání s věcí“.
- 2.) Animus possidendi – představuje držební vůli, tedy vůli mít věc pro sebe a svým jménem s ní jako s vlastní nakládat

pro detenci je platí, že je splněn pouze znak první. Pokud by osoba, které byla věc svěřena vystupovala pouze jako detentor, tedy by s věcí nenakládala jako s věcí vlastní, nemohla by být řeč o dobré víře toho, kdo by nabýval vlastnického práva, že nabývá od vlastníka.

Definice pro tuto část čerpány z komentáře SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s 69-72.

který nabývá od někoho, kdo má věc prokazatelně v držbě. Z toho vyplývá tzv. „lepší dobrá víra“. Podle mého názoru je tedy výslovné uvedení tohoto nabývacího titulu oprávněné.

3.3.4 Od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno

Přestože tento nabývací titul nebyl uveden přímo v § 367 OZO spolu s ostatními výjimkami ze zásady *nemo plus iuris*, má v našem právním řádu nabytí od neoprávněného dědice, stejně jako předchozí tituly, dlouhou tradici. Pamatuje na něj nejen OZO v § 824, ale i všechny další občanské zákoníky platící na našem území podnes.¹⁵⁸

Kromě splnění již výše rozebraných podmínek v úvodu § 1109 OZ vyžaduje nabytí od neoprávněného dědice, aby nabyvatel, jak už název nabývacího titulu napovídá, nabyl od dědice.¹⁵⁹ Jak uvádí komentář k OZ: „Z dikce zákona v první řadě plyne, že se musí jednat o dědice, tedy nikoli jinou osobu, které by se z majetku zůstavitele dostalo jakékoli hodnoty jiným způsobem – tedy např. odkazovník, pododkazovník, popřípadě osoba, která získala majetkovou hodnotu v průběhu řízení o dědictví.“¹⁶⁰

Zajímavý je i terminologický posun. OZO označoval dědice jako „zdánlivého“¹⁶¹, OZ 1964 jako „nepravého“¹⁶² a současný OZ mluví o dědici „neoprávněném“. To, že v současnosti mluvíme o „neoprávněném dědici“ je správnější vzhledem ke změně terminologie. Jinak se ale „jedná (...) pouze o terminologickou změnu, takže za neoprávněného dědice bude třeba i nadále považovat toho, komu bylo dědictví potvrzeno soudem, protože nebylo známo „lepší“ dědické právo někoho jiného“.¹⁶³ Z toho důvodu lze patrně pro tento nabývací titul užít judikaturu z doby před účinností OZ.¹⁶⁴

Dále se vyžaduje, aby dědictví bylo dědici potvrzeno. Potvrzení dědictví je upraveno v §1690-1693 OZ. Obě uvedené podmínky musejí být splněny kumulativně. Úplatnost nabytí v tomto ustanovení není vyžadována. Co se týče obecného požadavku dobré víry, stejně jako u předchozích nabývacích titulů je presumována. Nemohu tedy souhlasit s názorem uvedeným v komentářové literatuře: „Důkazní břemeno ohledně prokázání dobré víry při nabytí věci od nepravého dědice nese nabyvatel (NS 28 Cdo 2264/2009).“¹⁶⁵ Vzhledem

¹⁵⁸ §824 OZO, §557 OZ 1950, §486 OZ 1964, §1109 písm. d) OZ.

¹⁵⁹ Koho je možno považovat za dědice blíže vysvětluje: FIALA, Roman, Ljubomír DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV: dědické právo (§ 1475-1720): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015., s. 2 – 16.

¹⁶⁰ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 310.

¹⁶¹ SCHELLE: *Občanské zákoníky...*, s. 239.

¹⁶² THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 310.

¹⁶³ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 374.

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1206/2001; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2264/2009

¹⁶⁵ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 374.

k tomu, že věta stojí v komentáři osamoceně bez dalšího vysvětlení, je možné, že autorka měla na mysli právní úpravu předchozí, čemuž by odpovídala i terminologie s pojmem „nepravý dědic“. Ať už to bylo myšleno jakkoli, tento právní názor podpořen tehdejší judikaturou nemůže v současném pojetí dobré víry obstát.

Na toto téma se vyjádřila i J. Němcová. Uvádí, že dobrá víra je důležitá pouze u nabyvatele od neoprávněného dědice. Sám neoprávněný dědic v dobré víře být nemusí a vlastnické právo přesto při splnění zákonných podmínek přejde.¹⁶⁶

3.3.5 Při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele

Spojovacím prvkem tohoto nabývacího titulu, ať už jde o investiční nástroj, cenný papír nebo listinu, se zdá být forma, tedy na doručitele. Zpravidla bývají rozlišovány tři formy, a to na doručitele, na řad a na jméno. Forma na doručitele znamená, že listina nebo cenný papír v této formě lze převést v podstatě bez omezení a k vykonávání práv v souvislosti s takovým cenným papírem či listinou je oprávněn ten, kdo listinu předloží. Převod obvykle probíhá předáním.¹⁶⁷ Při takovém převodu by nabyvatel měl jen velmi těžko příležitost i při náležité opatrnosti odhalit, zda osoba převodce je současně i vlastníkem (nebo zda je oprávněná k převodu vlastnického práva) listiny nebo cenného papíru. Z tohoto důvodu se jeví jako logické, s poukazem na plynulost a bezproblémovost v obchodním styku, aby takto nabývané vlastnické právo k investičním nástrojům, cenným papírům nebo listinám bylo možno nabýt dle §1109 OZ.¹⁶⁸

Na závěr bych se ráda dotkla pojmů investičního nástroje a cenného papíru. Termín „investiční nástroj“ je definován v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu¹⁶⁹, a to pomocí dlouhého výčtu druhů investičních nástrojů. Cenné papíry jsou vymezeny v § 514 OZ. Nejde o pojmy totožné, ale spíše o množiny, které se v určitých případech mohou překrývat.¹⁷⁰

3.3.6 Při obchodu na komoditní burze

Posledním nabývacím titulem v §1109 OZ, při kterém se dobrá víra v návaznosti na §7 OZ presumuje, je nabytí v rámci obchodu na komoditní burze. Obchodování na komoditní burze upravuje zákon č. 229/1992 Sb. o komoditních burzách. Hned v úvodu zákona je

¹⁶⁶ NĚMCOVÁ, Jitka. Ochrana oprávněného dědice. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 4, s. 83.

¹⁶⁷ DĚDIČ, Jan. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 62.

¹⁶⁸ MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 156.

¹⁶⁹ §3 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁰ MAREK: *Cenné papíry v novém...*, s. 156.

definován pojem „komoditní burza“. Je za ni považována „osoba zřízená podle tohoto zákona (dále jen „burza“) k organizování burzovních obchodů se zbožím (dále jen „komodity“), deriváty vztahující se ke komoditám, které jsou předmětem obchodování na burze (dále jen „komoditní deriváty“), pokud nejsou investičním nástrojem podle zvláštního právního předpisu, nebo se zemědělským skladním listem podle zvláštního právního předpisu“.¹⁷¹ Z toho vyplývá, že předmětem nabytí podle §1109 OZ písm. f) mohou být komodity a komoditní deriváty.

Pojem „komodity“ je definován v evropských předpisech, kde se uvádí, že „komoditou se rozumí jakékoli zboží zaměnitelné povahy, které lze dodat, včetně kovů a jejich rud a slitin, zemědělských výrobků a energie, například elektřiny“.¹⁷² Co se týče komoditního derivátu, k pojmu se vyjadřuje komentářová literatura, která ho popisuje jako „nejrůznější produkty finančního trhu, jejichž hodnota je jakýmkoliv způsobem odvozena od hodnot nejrůznějších komodit. Komoditní deriváty mohou být vydávány nejrůznějšími osobami, licencovanými i nelicencovanými v závislosti na regulačním prostředí dané jurisdikce.“¹⁷³

Důvody, které vedou k tomu, aby byly obchody na komoditní burze chráněny zařazením do §1109 OZ, jsou podle mého názoru dvojí. Prvním a patrně i hlavním důvodem je převážná anonymita obchodování. Nabyvatel v dobré víře tak ve většině případů neví, od koho dané komodity či komoditní deriváty koupil. Vzhledem k této zastřenosti zcizitele je na místě dát přednost plynulosti obchodů na komoditní burze a dobré víře nabyvatelů.¹⁷⁴

Druhým důvodem by mohla být stejně jako u veřejných dražeb v §1109 písm. a) OZ, určitá garance státu za provozování obchodu na komoditních burzách, protože to může probíhat v souladu s §5 ZKomB pouze na základě státního povolení Ministerstva průmyslu a obchodu nebo Ministerstva zemědělství.

Na základě výše uvedeného považuji zařazení obchodů na komoditní burze mezi nabývací tituly v §1109 OZ na místě.

¹⁷¹ §1 odst. 1 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² čl. 2 odst. 1 Nařízení Komise (ES) č.1287/2005

¹⁷³ MAREK: Cenné papíry v novém..., s. 157.

¹⁷⁴ MAREK: Cenné papíry v novém..., s. 157.

4 Ostatní ustanovení

4.1 Použité movité věci - §1110 OZ

Jedná se o ustanovení doplňující právní úpravu v §1109 písm. b) OZ, neboť ten řeší nabytí vlastnického práva od neoprávněného v případě, že k němu dojde od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku a § 1110 stanovuje v souvislosti s tímto speciální postup vzhledem ke věcem použitým a současně nabytým od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku. Jak uvádí DZ, jedná se o speciální úpravu.¹⁷⁵

Ustanovení ani tak nevytyčuje podmínky pro nabytí použité movité věci, jako spíše vykresluje situaci, kdy použitá movitá věc nabyta být nemůže. Předpoklady, které uvádí §1110 OZ, jsou následující – 1.) existence dobré víry; 2.) úplatnost; 3.) předmětem je použitá movitá věc; 4.) osoba nabyvatele nabývá od podnikatele při jeho běžné činnosti v rámci běžného obchodního styku; 5.) vlastník věc pozbyl ztrátou nebo mu byla odňata svémocně a od ztráty nebo svémocného odnětí uplynuly nejvýše tři roky. Pokud jsou výše uvedené podmínky naplněny, dobromyslný nabyvatel se nestane vlastníkem věci.

Ad 1: Existence dobré víry je základním kamenem právní úpravy nabytí od neoprávněného. V souladu s §7 OZ se dobrá víra předpokládá. Kdo ji chce zpochybnit, musí své tvrzení dokázat. Nicméně vzhledem k tomu, že u použitých věcí je větší pravděpodobnost, že byly získány svémocně či ztraceny, vyžaduje se od nabyvatele určitá investigativní povinnost.¹⁷⁶ Nabyvatel má povinnost provést taková zjištění, které jsou v jeho možnostech, a umožňují vyvrátit podezření ohledně získání věci do držby převodce. NS se k tomuto vyjádřil ve svém rozhodnutí a uvedl: „Pokud pak žalobkyně v posuzované věci nepřistoupila k fyzické prohlídce automobilu dokonce ani poté, co se seznámila s osvědčením vydaným společností Car detect, spol. s r.o., z něhož plynul nesoulad mezi datem výroby předmětného automobilu uvedeným v technickém průkazu (1991) a datem výroby zjištěným společností Car detect, spol. s r. o. (1992) (...) lze se ztotožnit s názorem soudů nižších stupňů, že nemohla být v dobré víře, a tedy ani nabýt předmětný automobil do svého vlastnictví.“¹⁷⁷

Ad 2: Dále je vyžadována úplatnost. Jedná se o velmi problematický požadavek. Obecně totiž úplatnost v právní úpravě nabytí od neoprávněného vyžadována není. Dokonce ani v §1109 písm. b), ze kterého vychází §1110 OZ, není podmíněn úplatností, jak jsem ve

¹⁷⁵ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 480.

¹⁷⁶ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 378.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 379.

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, sp. zn. 28 Cdo 2788/2011; pro srovnání rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2007, sp. zn. 32 Odo 1411/2005

své práci s odkazem na prvorepublikové komentáře uvedla v pojednání o tomto ustanovení. Proto se logicky nabízí otázka, jak řešit situaci, kdy někdo v souladu s podmínkami §1110 OZ získá věc, nicméně bezplatně? Podle doslovného výkladu uvedeného ustanovení by měl lepší postavení, než osoba, která nabyla za úplatu, protože by ji vlastníkovu věci vydat nemusel. Toto řešení se ale nezdá v souladu s podstatou a účelem nabytí od neoprávněného. Ten kdo získá věc bezplatně, by utrpěl při odevzdání této věci jejímu vlastníkovu menší nebo dokonce žádnou újmu, než osoba, která za ni zaplatila cenu. Proto není na místě osobu, která nabyla bezúplatně zvýhodňovat proti nabyvateli za úplatu. V případě novelizace bych proto navrhovala vypustit v §1110 OZ slova „za úplatu“ nebo v §1109 písm. b) doplnit slova „toto ustanovení nelze použít na použité movité věci“.

Ad 3: Vymezení předmětu nabytí vlastnického práva se zdá být odlišné od §1109 písm. b) OZ. Bližší rozbor je k tomuto uveden ve 4. kapitole. Ráda bych se ale vyjádřila ke větě uvedené v komentářové literatuře, kde se uvádí, že „...ustanovení dopadá na movité věci bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou zapsány ve veřejném seznamu“.¹⁷⁸ S tímto tvrzením lze souhlasit jen zčásti. Je pravdou, že movité věci zapsané ve veřejném seznamu nejsou slovy zákona jmenovitě vyloučeny. Jejich nabytí však proběhne spíše s odkazem na zásadu materiální publicity v ustanovení §980 OZ. Neboť těžko by někdo mohl být v dobré víře, pokud by daná skutečnost byla v rozporu s veřejným seznamem, do kterého mohl v souladu se zásadou formální publicity v §980 OZ nahlížet. „Veřejným seznamem není jakákoli veřejnoprávní evidence věcí, nýbrž pouze taková, která je veřejnosti přístupná bez omezení.“¹⁷⁹ Předmětem nabytí vlastnického práva dle §1110 OZ může tedy být použita movitá věc nezapsaná ve veřejném seznamu.

Ad 4: Kdo je osobou nabyvatele, která nabývá od podnikatele při jeho běžné činnosti v rámci běžného obchodního styku, jsem uvedla taktéž v kapitole 3.3.2. V souvislosti s rozebíraným ustanovením bude takovéto obchodování prováděno především v „autobazarech, zastavárnách, obchodech se starožitnostmi, antikvariátech, vetešnictvích apod.“.¹⁸⁰

Ad 5: Vlastník věci musí dále prokázat, že ji pozbyl ztrátou nebo mu věc byla svémocně odňata, a od této události uplynuly nejvýše tři roky. K pojmu „svémoc“ se vyjadřuje K. Eliáš, když uvádí, že „k svémoci se jako k projevu svévole zákon staví negativně, neboť při ní vlastní mocí prosazují, nač nemám právo, a pravidelně to i vím“.¹⁸¹ Svémoc není na rozdíl od svépomoci dovolená. NS svémoc nazval „projevem neúcty

¹⁷⁸ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 313.

¹⁷⁹ VRZALOVÁ, Lenka. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 10.

¹⁸⁰ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 313.

¹⁸¹ ELIÁŠ, Karel. Proč se svépomoci říká svépomoc. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 10, s. 496.

a ignorance vůči standardním pravidlům upravujícím vztahy mezi občany“.¹⁸² Názorným příkladem, který by ukázal, co může být svémocným odnětím věci vlastníkovi, je vynucování povinnosti uložené pravomocným rozsudkem dříve než uplyne lhůta k plnění.¹⁸³

Vzhledem k tomu, že prokázání těchto okolností je na vlastníkovi, ocitá se v procesně obtížné situaci. Jak uvádí komentář k tomuto ustanovení, „nebude však jednoduché tyto skutečnosti vlastníkem dokázat, když často nebude vědět, kde se věc nachází, a nebude moci označit osobu, která mu ji svémocně (např. krádeží) odňala“.¹⁸⁴

Podle mého názoru je správné, že se OZ snaží hledat kompromis mezi ochranou dobré víry nabyvatele a vlastnického práva původního vlastníka. V §1110 OZ se to projevuje tím, že k věcem pozbytým ztrátou nebo svémocně odňatým lze nabýt vlastnické právo jen za ztížených okolností. Co se týče věcí svémocně odňatých, je právní úprava podle mě naprosto na místě. Pokud jde ale o věci ztracené, zdá se mi, že není na místě chránit nedbalého vlastníka, který své věci nevěnoval dostatečnou pozornost a ztratil ji. Dokonce bych řekla, že nese určitou vinu na tom, že se věc dostala z jeho moci stejně, jako je to v případě, kdy vlastník věc někomu svěří a ten ji dále zcizí.¹⁸⁵ Ke stejnému závěru dochází i P. Tégl a J. Zajíc, kteří uvádějí: „Rozdíl je v tom, že zatímco u pozbytí věci svémocným odnětím, resp. činem povahy úmyslného trestného činu, je vyžadováno (protiprávní) aktivní jednání třetí osoby (kterému vlastník nemusí být schopen nijak zabránit), u ztráty věci *jde zpravidla (jen) o pochybení vlastníka*, za které žádná třetí osoba nenese vinu. Na straně vlastníka tedy nestojí žádný zvláštní zájem, který by odůvodňoval jeho ochranu proti nabyvateli v dobré víře. Právo zde tedy *prima vista* „nelogicky“ chrání sice poctivého, avšak nedbalého vlastníka proti nabyvateli v dobré víře, který však naopak nedbale nejednal.“¹⁸⁶ S tímto tvrzením nelze jinak než souhlasit, neboť těžko by se hledal relevantní důvod proč chránit nedbalého vlastníka, který věc ztratil, více než vlastníka běžného.

Ve výše citovaném článku je však dále rozebrán i případ ztráty, na které vlastník věci nemusí mít téměř žádnou vinu. Jedná se o situace, kdy věc je ztracena v důsledku působení vyšší moci, např. přírodní katastrofy. Jelikož dělení právní úpravy pro různé typy ztrát by přispělo k nežádoucí složitosti právní úpravy, rozhodl se zřejmě zákonodárce, také

¹⁸² Usnesení NS ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. 3 Tdo 335/2011

¹⁸³ Usnesení NS ze dne 19. 6. 2013, sp. Zn. 3 Tdo 557/2013, blíže k pojmu svémoci také MOTYČKA, Petr. Svépomoc a svémoc: Kde je hranice (ne)dovoleného? *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 15-16, s. 515-221.

¹⁸⁴ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 378.

¹⁸⁵ Tamtéž, str. 379.

¹⁸⁶ TÉGL: *Způsob, jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka...*, s. 125.

s přihlédnutím k historickým důvodům, ponechat při ztrátě věci možnost původnímu vlastníkovu vindikovat ji zpět.¹⁸⁷

Poslední podmínkou je vindikace ve lhůtě do tří let. Jak sděluje komentář, stačí, pokud vlastník věci v této lhůtě uplatní své právo u soudu.¹⁸⁸ Komentář dále uvádí: „Pokud jde o stanovenou délku vindikační lhůty, je patrné, že se neliší od lhůty k řádnému vydržení vlastnického práva k věci (pokud budou splněny podmínky pro řádné vydržení – § 991). Není tedy zřejmé, v čem má mít stanovená lhůta smysl, když ve stejné době může poctivý nabyvatel vlastnické právo vydržet.“¹⁸⁹ K tomuto dodávám, že úprava nabytí od neoprávněného má vzhledem k vydržení smysl. Při vydržení totiž nabyvatel musí být v dobré víře po celou dobu, než k vydržení dojde. U nabytí od neoprávněného však stačí, když je v dobré víře během převodu vlastnického práva. Vlastnické právo tak nabývá ihned, nikoli až po určité zákonem stanovené době.

4.2 Zbytková kategorie - §1111 OZ

Jak už jsem uvedla v části věnované §1109 OZ, bývá toto ustanovení mnohými autory považováno za obecnou klauzuli.¹⁹⁰ S tímto názorem nesouhlasím a ve zmíněné části uvádím k tomuto názoru důvody. Ustanovení §1111 OZ nazývám ve své práci jako zbytkovou klauzuli, jež sdružuje další případy hodny ochrany. Nabyvatel v dobré víře může nabýt vlastnické právo k věci, nicméně tyto případy nelze podřadit pod předchozí výslovně stanovené případy nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Taková situace může nastat například, pokud někdo nabude sice od podnikatele, ale mimo běžný obchodní styk.¹⁹¹ Dále může zahrnovat velmi časté situace, kdy dojde k odstoupení od smlouvy, a kupující místo, aby věc vrátil, dále ji zcizí.¹⁹²

Stejně jako v předchozích ustanoveních se i zde užívá pojem „získání věci“.¹⁹³ Důvodem tohoto poměrně obecného pojmu, který v sobě může zahrnovat širokou škálu nabývacích důvodů, je zřejmě reakce na dřívější právní úpravu v ObchZ, která se vztahovala

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 379.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 381.; BORSÍK: Nadobudnutie vlastníctva od neoprávněného..., s. 245.

¹⁹¹ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 481.

¹⁹² THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 316.

¹⁹³ „Získá-li někdo movitou věc za jiných okolností...“ §1111 OZ

pouze k nabytí vlastnického práva výhradně na základě kupní smlouvy.¹⁹⁴ Nicméně pojem „získání věci“ některé autory dovedl k myšlence, zda nemůže být zákonodárcem myšleno, že je třeba, aby nabyvateli byla věc předána. Toto chápání pojmu „získání věci“ ale zřejmě neobstojí vzhledem k převažujícím názorům, které předání věci nepovažují za obsah pojmu „získání věci“. Předání věci tak může sloužit pouze jako jeden z ukazatelů dobré víry nabyvatele, nikoli jako nezbytná podmínka nabytí vlastnického práva od neoprávněného.¹⁹⁵

Ustanovení §1111 OZ dále vyžaduje, aby šlo o věc movitou. Problematiku rozdílnosti pojmů „věc, která není zapsána ve veřejném seznamu“ uvedené v §1109 OZ a „movitá věc“, používané ve zbylých ustanoveních, jsem již rozebrala v části věnované §1109 OZ.

Důležitou podmínkou nabytí vlastnického práva je dále to, aby nabyvatel prokázal dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci. Zde lze pozorovat změnu oproti ostatním ustanovením sedmého pododdílu a vlastně i proti obecnému principu v §7 OZ. Dobrá víra nepresumuje ani se neposuzuje vzhledem ke všem okolnostem, jako je tomu v §1109 OZ, důležitá je pouze dobrá víra v oprávnění převodce převést vlastnické právo. Pouze na ustanovení §1111 OZ tak zřejmě lze užít i judikaturu vztahující se k předchozí právní úpravě OZ 1964, která taktéž vyžadovala, aby nabyvatel prokázal svou dobrou víru.¹⁹⁶

Poslední věta ustanovení říká, že vlastnické právo nepřejde „pokud vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu“.¹⁹⁷ Čin povahy úmyslného trestného činu je pojem z trestního práva a lze definovat jako „úmyslné jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu bez zohlednění případné trestní odpovědnosti jednatelů; z pohledu trestněprávní doktríny tak lze činem povahy úmyslného trestného činu rozumět úmyslné trestné činy a (úmyslné) činy jinak trestné“.¹⁹⁸

Není jasné proč, na rozdíl od svémocného odnětí (jako soukromoprávního pojmu) v §1110 OZ, je zde použit pojem „čin povahy úmyslného trestného činu“ (pojem z kategorie trestního práva). Je pravdou, že oba pojmy se mohou často překrývat, ale nemusí tak nastat ve všech případech. Svémoc totiž nemusí vždy naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu (například krádeže, loupeže, nepůjde však o zpronevěru)¹⁹⁹, přitom naplnění znaků skutkové

¹⁹⁴ §446 ObchZ: „Kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodáváného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje.“

¹⁹⁵ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 316.

¹⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 800/12.

¹⁹⁷ §1111 OZ

¹⁹⁸ PAULDURA, Lukáš a kol. *Slovník právních pojmů: Občanský zákoník*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 21.

¹⁹⁹ „Nepůjde však již o zpronevěru dle § 206 TrZ, neboť v tomto případě se věc dostala z vlastníkovy sféry v důsledku svěřeni třetí osobě (pachateli), která si věc následně присvojí.“ TÉGL: Způsob, jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka..., s. 128.

podstaty trestného činu dle TZ je pro činy povahy úmyslného trestného činu nutné, a to i když není třeba, aby osoba, která se činu dopustila, byla trestně odpovědná.

Stejně jako při vymezení předmětu nabytí v jednotlivých ustanoveních, i zde se projevuje terminologická nejednotnost, ke které mi není známý žádný relevantní důvod.²⁰⁰ Další vadou tohoto ustanovení je absence lhůty, kterou by měl vlastník k dispozici, aby věc vindikoval zpět. Z toho plyne, že věc může požadovat zpět po neomezeně dlouhou dobu, pokud ovšem nedojde k vydržení. Podle mého názoru však takové řešení není správné a působí proti právní jistotě subjektů právních vztahů, a to zvláště v situaci, kdy věc byla postupně převedena na celou řadu nabyvatelů v dobré víře. Jak uvedl P. Tégl: „Důsledné uplatnění principu ochrany původního vlastníka při protiprávním odnětí věci (bez toho, aniž by byla stanovena např. časová limitace vlastníkovra práva požadovat na kterémkoliv oprávněném držiteli vydání věci) by v těchto případech zasáhlo i několik právních vztahů nastalých v mezidobí v dobré víře. Tímto postupem by se sice ochránilo vlastnické právo původního vlastníka, zároveň by se však totálně degradovala právní jistota někdy i mnohem většího počtu účastníků občanskoprávních vztahů.“²⁰¹ Je zajímavé, že v návrhu OZ ze dne 19. 5. 2007, byl návrh jednorocní lhůty, který byl ale posléze z textu zákona vypuštěn.

Nabytí vlastnického práva podle tohoto ustanovení může proběhnout jak úplatně, tak bezúplatně.

4.3 Nemožnost nabytí vlastnické právo - §1112 OZ

Nyní docházím k ustanovení, u něhož předesílám, že jde podle mého mínění o nejslabší článek právní úpravy nabytí od neoprávněného. Je v něm stanoveno: „Vlastnického práva ani dobré víry svého předchůdce se nemůže k svému prospěchu dovolat ten, kdo získal movitou věc s vědomím, že vlastnické právo bylo nabyto od neoprávněného.“²⁰²

Právní úprava dopadá na situace, kdy osoba A nabyde od neoprávněného a stane se vlastníkem věci. Následně se rozhodne věc zcizit osobě B, která ale ví (lhostejno jak), že osoba A nabyla od neoprávněného, a proto tato osoba B nemůže sama nabytí vlastnické právo. Účelem ustanovení je vyhnout se situaci, kdy by osoba B byla tím, kdo se stal současně neoprávněným převodcem věci (tedy například podle §1109 písm. c) OZ, osoba, které vlastník věc svěřil, a ona ji za úplatu dále zcizila) a následně i pravoplatným vlastníkem věci. Pravdou zůstává, že se jeví nespravedlivé, aby nepoctivý převodce mohl nabytí vlastnictví

²⁰⁰ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 382.

²⁰¹ TÉGL: *Ochrana poctivého nabyvatele...*, s. 45.

²⁰² §1112 OZ

k věci, kterou například dříve zpronevěřil. Nemožnost nabýt k takové věci vlastnické právo zde vyznívá jako trest za zcizení věci, k němuž neměl oprávnění. DZ k tomu uvádí: „Bez výslovné úpravy by podobné situace mohly být řešeny jen s využitím obecné právní zásady respektující soulad s dobrými mravy.“²⁰³

Ještě návrh OZ ze dne 19. 5. 2007 toto ustanovení neobsahoval. Proto K. Eliáš ve svém článku z roku 2009 navrhoval obohatit návrh OZ o ustanovení podobného znění, jako ho známe nyní: „Snad by bylo vhodné i uvážit, zda stačí spoléhat se jen na výklad, anebo zda výslovně stanovit, že nabytí vlastnického práva od neoprávněného nemůže být ku prospěchu nikomu, kdo ví nebo musí vědět, že bylo nabyto k újmě skutečného vlastníka.“²⁰⁴

Ustanovení §1112 OZ způsobuje mnohé problémy. Komentář k tomuto ustanovení například upozorňuje, že nemožnost nabýt vlastnické právo od vlastníka, který sám nabyt na základě ustanovení §1109 až §1111 OZ při vědomosti o tomto způsobu nabytí, se může týkat nejen nepoctivého převodce, ale i dřívějšího (původního) vlastníka věci, který na základě zmíněného ustanovení přichází o možnost získat svou věc zpět.²⁰⁵ Podotýkám, že se do překerní situace na základě této právní úpravy dostane nejen původní vlastník, který by chtěl nabýt zpět věc, jež vlastnil, ale i osoba, která nabyt od neoprávněného a stala se tak vlastníkem věci. V případě, že se totiž rozhodne věc zcizit a současně se v průběhu času dozví, že nabyt od neoprávněného, musí tuto informaci před potencionálními kupci tajit a spoléhat, že se ji nedozví z jiného zdroje. Kdyby se totiž tuto informaci dozvěděli, nebyl by přechod vlastnického práva na ně možný. I když ustanovení bylo do právní úpravy patrně zařazeno s cílem nedovolit nepoctivému převodci nabýt vlastnické právo, zapomíná na to, že neoprávněný převodce nemusí být současně nepoctivý a sám může být v době prvního převodu v dobré víře, že je vlastníkem věci. Je správné takovouto osobu sankcionovat nemožností nabýt k dané věci vlastnické právo?

Podle mého mínění právní úprava měla za cíl zachytit poměrně úzkou část případů, které jsou v rozporu s dobrými mravy. Místo toho má však mnohem širší záběr, který nebyl zamýšlen.

Otázkou navíc je soulad tohoto ustanovení s LZPS, kde je ustanoveno, že „vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu“.²⁰⁶ Vlastníci, kteří nabyli originárně na základě §1109 až §1111 OZ však mají oproti jiným vlastníkům značně ztíženou situaci, neboť si nemohou být téměř nikdy jisti, pokud převedou své vlastnické právo na

²⁰³ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 481.

²⁰⁴ ELIÁŠ: *Mobilia non habent sequelam...*, s. 66.

²⁰⁵ DOBROVOLNÁ, Eva. In SPÁČIL, Jiří (ed): *Občanský zákoník III...*, s. 383.

²⁰⁶ Čl. 11 odst. 1 LZPS

určitou osobu, zda vlastnické právo skutečně přešlo. Nemohou přeci vědět, jakou vědomost má osoba, které věc zcizují. Navíc sami nesmějí sdělit této osobě, jakým způsobem věc nabyli, což jistě nepřispěje k jejich důvěryhodnosti při obchodním styku.

Další otázkou, jež v souvislosti s výše uvedeným vzniká, je, kdo se stane vlastníkem věci po takovéto neúspěšném zcizení? Zůstává jím stále vlastník, který nabyl od neoprávněného? Stává se jím původní vlastník a dochází k tzv. obživnutí vlastnického práva? Nebo se určuje, kdo bude dále vlastníkem na základě zásady dobrých mravů? DZ k tomu uvádí: „Původní vlastník tak bude mít vůči němu možnost domoci se vydání věci, ledaže dojde k mimořádnému vydržení.“²⁰⁷ Kdo ale bude vlastníkem věci v případě, že by se původní vlastník vydání věci nedomáhal? Podle mého názoru je výsledkem tohoto ustanovení relativizace vlastnického práva, neboť osoba, která nabude od neoprávněného, se sice stane vlastníkem, ovšem její vlastnické právo nemá stejný obsah jako vlastnické právo vlastníků, nabývajících vlastnické právo jinými způsoby, což není v souladu s LZPS.

4.4 Užití ustanovení - §1113 OZ

Obsahem §1113 OZ jsou tato slova: „Ustanovení § 1110 až 1112 se nepoužijí, pokud se jedná o investiční nástroj, cenný papír nebo listinu vystavené na doručitele nebo o věci nabyté ve veřejné dražbě, v dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věcí nebo o věci nabyté při obchodu na komoditní burze.“ DZ k tomu uvádí, že zákonodárce ustanovením sleduje bezpečnost obchodování s uvedenými věcmi, popřípadě danými způsoby.

Ustanovení §1110 až §1112 OZ stanovují specifické podmínky pro nabytí od neoprávněného. Shodně například určují, že v případech, kdy jde o věc ztracenou či svémocně odňatou (eventuálně pozbytou činem povahy úmyslného trestného činu), může ji vlastník za určitých podmínek vindikovat zpět. Ustanovení §1111 OZ zase přenáší důkazní břemeno ohledně dobré víry na nabyvatele. Shodně lze říct, že „tato ustanovení v zásadě prolamují ochranu nabyvatele a přinášejí do právního obchodu určitou nejistotu“.²⁰⁸ Z toho důvodu se zákonodárce rozhodl v určitých případech vyjmenovaných v §1113 OZ, zvýšit ochranu dobrověrného nabyvatele nemožností uplatnit na jeho právní vztahy vyloučená ustanovení. To vede nejen k ochraně nabyvatele, ale také k právní jistotě v daném obchodu.²⁰⁹

²⁰⁷ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník...*, s. 481.

²⁰⁸ THÖNDEL, Alexandr. In ŠVESTKA, Jiří (ed): *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 322, 323.

²⁰⁹ Tamtéž.

Věci a způsoby nabytí vyjmenované v §1113 OZ jsou při bližší komparaci totožné se způsoby nabytí v §1109 OZ písm. a), e) a f). Pojem „veřejné dražby“ je zde podrobněji popsán, takže lze pochopit, co vše lze pod veřejnou dražbu podřadit. Co se týče cenných papírů a listin na doručitele, je na místě připomenout právní úpravu §371 OZO, který uvádí, že nelze vindikovat věci neodlišitelné, tj. např. cenné papíry na doručitele.

Jak už jsem zmiňovala v kapitole §1109 OZ, ustanovení §1113 OZ přispívá k pochopení, která část právní úpravy je obecnou klauzulí, a která je vůči ní speciální a odvozená.

Závěr

Nyní se dostávám k závěru této práce. V úvodu jsem se pokusila objasnit klíčové pojmy v rozsahu potřebném pro další výklad. Dále jsem rozebrala obecná východiska institutu nabytí od neoprávněného. Stěžejní část práce byla věnována rozboru jednotlivých ustanovení právní úpravy, tedy §1109-1113 OZ.

V úvodu jsem si vytyčila několik otázek, na něž jsem v průběhu práce hledala odpovědi. K otázce přehlednosti a logičnosti uspořádání jednotlivých ustanovení jsem se zamýšlela především nad dvěma názorovými proudy. První z nich označoval za obecnou právní úpravu ustanovení §1111 OZ a kritizoval nelogickou stavbu uvnitř sedmého pododdílu. Druhý se přikláněl k názoru, že v pořadí první ustanovení, tedy §1109 OZ, je obecnou právní úpravou a následující ustanovení na něj navazují. Vzhledem k §1113 OZ, který za určitých okolností vylučuje použití §1111 OZ, a dále otočení důkazního břemene v tomto ustanovení, jsem se přiklonila spíše k druhému z názorů.

Dále jsem se pozastavila nad změnou názvu institutu z termínu „nabytí od nevlastníka“ na nový, kterým je „nabytí od neoprávněného“. Došla jsem k závěru, že pokud se bude lpět na stejném důvodu, který uvádí DZ, tedy formální přesnosti názvu, nemůže obstát ani jedna z variant. U každé z nich totiž lze najít případy, při nichž by název působil nepřesně. Proto jsem na základě inspirace prvorepublikovou literaturou pátrala po potenciální co nejpřesnější variantě názvu institutu.

V části mé práce věnované jednotlivým ustanovením jsem se snažila o porovnání předpokladů nabytí od neoprávněného uvedených v kapitole 2.2 s požadavky stanovenými v OZ. První z mnou stanovených předpokladů spočíval v tom, aby právní úprava reflektovala spíše dělení na věci zapsané a nezapsané ve veřejných seznamech, namísto dělení na věci movité a nemovité. Tento požadavek splňuje §1109 OZ. Následující ustanovení hovoří o movité věci. Tento nesoulad není odůvodněný v DZ ani v komentářové literatuře a působí nejednotně. Proto do budoucna navrhuji, aby termín užívaný pro předmět nabytí byl v jednotlivých ustanoveních sjednocen.

Nejdůležitějším předpokladem nabytí od neoprávněného je existence dobré víry nabyvatele. Dobrá víra nesmí být zaměňována s přehnanou důvěřivostí a měla by v sobě zahrnovat obvyklou opatrnost. Právní úprava toto správně reflektuje. Jak už jsem uvedla v jiné souvislosti, §1111 OZ jako jediný vyžaduje, aby nabyvatel svou dobrou víru prokázal.

Dále považuji za důležité, aby právní úprava brala ohled na to, zda věc byla jejímu vlastníkovu odňata svémocně, či zda ji vlastník „z ruky“ vydal dobrovolně. Tento požadavek

právní úprava splňuje, byť v jednotlivých ustanoveních nesjednocuje pojmosloví. Ustanovení §1110 OZ mluví o svémocném odnětí, §1111 OZ o činu povahy úmyslného trestného činu. Jak jsem již uvedla, nejde o pojmy totožné.

K tomu, aby se nabyvatel mohl stát vlastníkem věci, a to navzdory tomu, že mu věc převádí osoba bez oprávnění k takovému jednání, je podle mého mínění také nutné, aby nabyvatel získal věc do držby. To znamená, že by měl splňovat oba podstatné znaky držby – fakticky věc ovládat a mít vůli jednat s ní jako s vlastní. Současná právní úprava však držbu věci nevyžaduje, vlastnické právo přejde při splnění dalších zákonných podmínek v okamžiku, kdy je uzavřena smlouva mezi zcizitelem a dobrověrným nabyvatelem. Pokud však nabyvatel získá držbu věci, lze to chápat jako jeden z ukazatelů jeho dobré víry.

Poslední podmínkou z části 2.2 je vymezení konkrétně uvedených případů, kdy je na místě poskytnout nabyvateli v dobré víře ochranu na úkor původního vlastníka. Ustanovení §1109 OZ takovýto taxativní výčet obsahuje. Většina stanovených nabývacích titulů má svůj původ v OZO.

Celkově se dá říci, že návrat obecné právní úpravy nabytí od neoprávněného je pro český právní řád přínosem. Navzdory výše uvedeným výtkám právní úprava nabytí od neoprávněného, jak je uvedena v OZ, přispívá ke spravedlivějšímu uspořádání poměrů mezi původním vlastníkem a nabyvatelem v dobré víře.

Seznam použité literatury:

Monografie, sborníky a komentářová literatura

- DĚDIČ, Jan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s.
- DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 3 – Díl třetí: Věcná práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2015. 228 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
- FIALA, Roman, Ljubomír DRÁPAL a kol. *Občanský zákoník IV: dědické právo (§ 1475-1720): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 648 s.
- GILLETTE, Clayton P., WALT, Steven D. *Sales law: Domestic and international*. 1st revised edition. New York: Foundation Press, 2002. 535 s.
- HORÁK, Ondřej. Historické zdroje úpravy nabytí vlastnického práva od nevlastníka. Kapitola z dějin právního myšlení. In BUBELOVÁ, Kamila (ed.). *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 23–30.
- HULMÁK, Milan., ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. díl (§1-459)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 1221 s.
- HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 308 s.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II.: Věcná práva*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, 403 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I., Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2380 s.
- LUBY, Štefan. Nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka. In LUBY, Štefan (ed). *Výber z diela a myšlienok*. Bratislava: Iura edition, 1998, 500 s.
- MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 462 s.
- PAULDURA, Lukáš a kol. *Slovník právních pojmů: Občanský zákoník*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 232 s.
- PETR, Bohuslav. *Nabývání vlastníctví originárním způsobem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 200 s.

- RANDA, Antonín. *Držba. Právo vlastnické*. 1. vydání, reprint. Praha: Wolters Kluwer, 2008. 581 s.
- RANDA, Antonín. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. 5. vydání. Praha: Knihkupectví Fr. Řivnáče, 1900. 280 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k českolovenskému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. II. díl*. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1935. 970 s.
- SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnické právo*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 426 s.
- SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky: Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing, 2012. 1019 s.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1260 s.
- SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 265 s.
- SVOBODA, Karel a kol., *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1424 s.
- SZPUNAR, Adam. *Nabytie własności ruchomości od nie uprawnionego*. 2. vydání. Zakamycze, 1999. 215 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1478 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 2720 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1298 s.
- TILSCH, Emanuel. *Občanské právo rakouské. Část všeobecná*. 1. vydání. Praha: Unie, 1910. 184 s.

Odborné články

- BEZOUŠKOVÁ, Lenka. Nabytí vlastnického práva k movité věci od neoprávněného podle německé právní úpravy a návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 7, s. 246–252.
- BORSÍK, Daniel. K rozsudku Nejvyššího soudu ČR o nemožnosti nabytí vlastnictví k nemovitosti od neoprávněného a jeho všem variacím. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 400-404.
- BORSÍK, Daniel. Nadobudnutie vlastníctva od neoprávněného ako prejav ochrany dobrej viery v komparatívnom súkromnom práve. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 7, s. 239-246.
- DOBROVOLNÁ, Eva. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 10, s. 348-354.
- ELIÁŠ, Karel. Mobilia non habent sequelam (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 3, s. 61–67.
- ELIÁŠ, Karel. Problematická ustanovení NOZ a jejich výklad. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 11, s. 27-32.
- ELIÁŠ, Karel. Proč se svépomoci říká svépomoc. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 10, s. 494-498.
- ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 119-126.
- HORÁK, Ondřej. Sdílí příslušenství osud věci hlavní? Ke změnám v souvislosti s novým občanským zákoníkem. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 6, s. 191-194.
- KINDL, Milan. Peripetie nabývání vlastnictví (od nevlastníků). *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5 s. 236-238.
- MELZER, Filip. Volba obchodního zákoníku a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 7, s. 261-264.
- MOTYČKA, Petr. Svěpomoc a svémoc: Kde je hranice (ne)dovoleného?. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 15-16, s. 515-521.
- NĚMCOVÁ, Jitka. Ochrana oprávněného dědice. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 4, s. 79-84.
- NOVÝ, Zdeněk. Princip „pocitivity“ dle Draft Common Frame of Reference jako inspirace pro výklad § 6 odst. 1 návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 2, s. 46-54.

- PETR, Bohuslav. Zásada „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ a problematika nabývání od nevládníka. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 20, s. 695-703.
- SPÁČIL, Ondřej. Nabývání od neoprávněného. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 2014, č. 3, s. 38-41.
- TÉGL, Petr, ZAJÍC, Jaromír. Způsob, jakým věc opustila sféru vlivu vládníka, jako kritérium důležité pro ochranu nabyvatele při nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 4, s. 120-129.
- TÉGL, Petr. Další úvahy o dobré víře v subjektivním smyslu, *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 183-189.
- TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 2011, č. 1-2, s. 35-42.F
- TÉGL, Petr. Některé teoretické problémy nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 10, s. 343–352.
- TÉGL, Petr. Ochrana poctivého nabyvatele při nabývání vládníckého práva od nevládníka k movitým věcem nezapsaným ve veřejných seznamech. *Ad notam*, 2007, roč. 13, č. 2, s. 43–49.
- TÉGL, Petr. Veřejné seznamy a ochrana dobré víry. Stručný pohled na českou a polskou právní úpravu a jejich srovnání. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 5, s. 142-148.
- VANĚK, Jakub. Nabytí vládníckého práva od neoprávněného podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 2, s. 44-48.
- ZVÁRA, Michal. Účinky smluvního zákazu postoupení pohledávky. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 9, s. 316-323.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 256/2004 Sb., zákon o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 1. 1. 2013

Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06 07
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 800/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. 31 Cdo 1168/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Cdo 728/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, sp. zn. 28 Cdo 2788/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2013, sp. zn. 30 Cdo 2433/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 635/2012
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2002, sp. zn. 22 Cdo 1398/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2007, sp. zn. 32 Odo 1411/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. března 2011, sp. zn. 28 Cdo 2264/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2011, sp. zn. 3 Tdo 335/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 3 Tdo 557/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. června 2011, sp. zn. 30 Cdo 2010/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 877/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 1206/2001
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. září 2012, sp. zn. 3 VSOL 550/2012-B-58

Internetové zdroje

- LÁDR, Ivan. *Nabytí od nevlastníka v historických souvislostech* [online]. theses.cz, 9. dubna 2013 [cit. 18. dubna 2016]. Dostupné na <<https://theses.cz/id/zj6dbf>>.
- HRADIL, Aleš. *Nabytí od neoprávněného* [online]. is.cuni.cz, 25. září 2014 [cit. 18. dubna 2016]. Dostupné na <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/141098/>>.
- THE PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW [online]. Lexmercatoria.com, [cit. 18. dubna 2016]. Dostupné na

<<http://www.transnational.deusto.es/emttl/documentos/Principles%20of%20European%20Contract%20Law.pdf>>.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá možností nabytí vlastnického práva od neoprávněného podle ustanovení §1109 až §1113 OZ. V úvodu práce jsou stanoveny následující otázky. Je vnitřní uspořádání jednotlivých ustanovení přehledné a logické? Vede změna v názvu institutu k jeho lepšímu vyjádření? Přispívají požadavky pro nabytí od neoprávněného dle OZ ke spravedlivému uspořádání poměrů mezi původním vlastníkem a nabyvatelem v dobré víře?

První kapitola diplomové práce objasňuje základní pojmy, se kterými se v rámci institutu nabytí od neoprávněného lze setkat. Jde především o pojmy „vlastnické právo“, „věc v právním smyslu“ a právních principů, jako je dobrá víra a *nemo plus iuris*.

V další části jsou obsaženy obecná východiska a předpoklady nabytí od neoprávněného zvolená tak, aby přispívala ke spravedlivému uspořádání poměrů mezi dobromyslným nabyvatelem a původním vlastníkem věci. Práce se věnuje také změně v názvu institutu.

Nejobsáhlejší kapitoly se věnují jednotlivým zákonným ustanovením a podrobně je rozebírají. Především srovnávají předpoklady nabytí od neoprávněného vytyčené v první části práce s předpoklady uvedenými v zákoně.

V závěrečné části jsou shrnuty odpovědi na výzkumné otázky zadané v úvodu práce.

Summary

This thesis deals with possibility of acquisition of the right of ownership from unauthorised person according to the sections 1109 -1113 Act No. 89/2012 Coll.. The following questions are stated in the introduction of the thesis: Is the inner organization of the each section well-arranged and logical? Is the new name of this legal institute more accurate? Do requirements for acquisition of the right of ownership from unauthorised person stated in the Civil Code contribute to an equitable arrangement of relations among the original owner and the purchaser in good faith?

The first part of my thesis explains basic concepts which may be encountered within the legal institute of acquisition of the right of ownership from unauthorised person. This mainly concerns the concept of property rights, the thing in legal terms and legal principles such as good faith and *nemo plus iuris*. The most comprehensive chapters are devoted to individual sections of the Act No. 89/2012 Coll. and analyze them in detail.

The next chapter contains general background and assumptions for acquisition of the right of ownership from unauthorised person required for equitable arrangement of relations among the original owner and the purchaser in good faith. The thesis also addresses the change of name of the institute.

The biggest part of this analysis consists of comparison between background and assumptions for acquisition of the right of ownership from unauthorised person required for equitable arrangement of relations among the original owner and the purchaser in good faith stated in the first chapter of my thesis and real assumptions set out in the Act No. 89/2012 Coll..

The final section summarizes the answers to research questions given in the introduction.

Seznam klíčových slov

Dobrá víra

Nemo plus iuris

Neoprávněný

Nevlastník

Originární způsob nabytí vlastnického práva

Vlastnické právo

List of key words

Good faith

Nemo plus iuris

Unauthorized person

Non – owner

Original acquisition

Ownership